

GRUP KOINÉ

La realitat lingüística de Catalunya
i la normalització del català i l'occità
en la futura República

Textos aprovats en el debat intern
dut a terme entre l'octubre del 2014 i el juliol del 2015

Document intern

Barcelona – Sabadell – Rubí (Can Formiga)

2015

CONTINGUT

Nota editorial	7
Preàmbul	9
Primer nivell: <i>Caracterització de la realitat sociolingüística catalana (del Principat): subordinació, substitució, validesa de les dades quantitatives disponibles (enquestes, censos, etc.). Normalitat o anormalitat d'aquesta realitat.</i>	11
1. Una realitat amagada: la subordinació i la substitució lingüístiques	11
2. La realitat de la subordinació lingüística en la població infantil	11
3. La subordinació lingüística en la població adolescent	13
4. La subordinació i la substitució lingüístiques a la universitat	13
5. La realitat de la subordinació i la substitució en els àmbits socials generals	14
6. El reconeixement de la realitat, condició prèvia per a la normalització	15
7. Conclusions	15
Segon nivell: <i>Factors polítics, jurídics i ideològics que intervenen en la realitat identificada en el primer nivell, tant històricament com actualment. Especial consideració a la ideologia del “bilingüisme” (bilingüisme social) com a ideologia hegemònica del discurs polític oficial, tant català com espanyol.</i>	17
1. Una realitat capgirada	17
2. Procés acumulatiu d'imposició del castellà	17
3. Primera fase de la castellanització	18
4. Segona fase de la castellanització	18
5. Tercera fase de la castellanització	20
6. Resultat actual del procés castellanitzador	21
7. Castellanització, immigració i subordinació lingüística	21
8. El règim lingüístic de la “transició democràtica” de l'Estat espanyol	22
9. La política lingüística de la Generalitat de Catalunya i l'antagònica de l'Estat	23
10. Funció clau de la ideologia política del “bilingüisme” (social)	24
11. Conseqüències de la implantació de la ideologia bilingüista	25
12. Potencialitats per a un redreçament efectiu	26
13. Conclusions	27

<i>Terçer nivell: Model sociolingüístic desitjable per a la societat catalana. Paper del català; paper de les altres llengües que s'hi parlen; paper de les principals llengües auxiliars europees i mundials.</i>	29
1. Introducció	29
2. Llengua no marcada	29
3. Primera llengua de l'administració	30
4. Llengua/llengües de l'acció exterior	30
5. Llengua vehicular de l'ensenyament	31
6. Llengua de la justícia	32
7. Llengua majoritària dels mitjans audiovisuals	32
8. Llengua obligatòria en l'etiquetatge i en l'atenció als consumidors	33
9. Llengua d'acollida	33
<i>Quart nivell: Actuacions i intervencions a posar en pràctica per passar de la situació sociolingüística actual al model desitjable. Agents que han d'actuar en cada cas. Paper de les institucions polítiques i de l'administració pública.</i>	35
1. Condicions prèvies perquè sigui factible una política de normalització	35
2. Objectius de la política de normalització	35
3. El concepte de "normalització" i el Pla Integral de Normalització Lingüística	36
4. Criteris generals que han de presidir la normalització	37
5. Els agents de la normalització	38
5.1 El moviment popular per la normalització del català	38
5.2. Els poders públics i les administracions respectives	40
5.2.2. El poder constituent	40
5.2.3. El poder legislatiu	40
5.2.4. El poder executiu	41
5.2.5. El poder judicial	41
5.2.6. Els poders municipals i els territorials	41
5.2.7. Les administracions públiques i els serveis públics	41
5.2.8. El sistema de formació del professorat	42
5.2.9. El sistema d'ensenyament	42
5.2.10. El sistema d'acollida de la immigració	42
5.2.11. El sistema sociosanitari i d'atenció a la gent gran	43
5.2.12. El sistema de lleure infantil i juvenil	43
5.2.13. El sistema de mitjans de comunicació	43

5.3.	La institucionalització de l'autoritat lingüística	44
5.3.1.	L'Agència de la Llengua Catalana	44
5.3.2.	El Consell Social de la normalització de la Llengua Catalana	45
5.3.3.	L'Institut de la Llengua Catalana	45
	<i>Cinquè nivell: Marc legal a establir per donar cobertura al quart nivell. Institucions a crear o a reorientar, criteris a adoptar i polítiques a aplicar per aconseguir les finalitats del quart nivell (language planning).</i>	47
1.	El desplegament juridiconormatiu bàsic	47
1.1.	La Constitució	47
1.2.	L'Estatut de la Llengua Catalana (ELC)	47
1.2.1.	Drets lingüístics fonamentals que ha d'establir l'ELC	48
1.2.2.	Àmbits d'ús general que ha de regular l'ELC i bases d'aquesta regulació	48
1.2.2.1.	Àmbit del dret i la justícia	48
1.2.2.2.	Àmbit del govern i l'administració pública	49
1.2.2.3.	Àmbit de la retolació pública i la toponímia	49
1.2.2.4.	Àmbit de l'ensenyament	49
1.2.2.5.	Àmbit de la recerca	50
1.2.2.6.	Àmbits dels mitjans de comunicació, dels espectacles, de les activitats de lleure i dels esports	51
1.2.2.7.	Àmbit de la indústria, el comerç, els serveis i l'empresa	51
1.2.2.8.	Àmbit de les entitats i associacions sense ànim de lucre	53
1.2.2.9.	Disposició transitòria sobre les excepcions per als ciutadans d'origen forà arribats a l'època de sobirania espanyola	53
1.3.	Bases per a la regulació de l'ús de l'occità a la Vall d'Aran	54
1.4.	Bases per a la regulació de la llengua de signes catalana a Catalunya i a la Vall d'Aran	54
1.5.	El desplegament de la normativa bàsica sobre la llengua	55
1.6.	La preservació de la sobirania en matèria lingüística en els tractats amb la Unió Europea i en altres concertacions internacionals	55
2.	Els plans de normalització	56
2.1.	Els plans estatals	55
2.2.	Plans de normalització de l'Administració	56

2.3. Plans i programes de normalització d'empeses	56
2.4. Plans i programes de normalització d'entitats i professionals	56
2.5. Plans de normalització territorials i municipals	57
2.6. Plans de normalització de la Vall d'Aran	57
<i>Apèndix: Proposta per a refermar la coherència de l'enfocament sociolingüístic del Grup Koiné</i>	59
<i>a) L'enfocament sociolingüístic del Grup Koiné</i>	59
<i>b) El marc terminològic i conceptual</i>	60
— Llista de termes	62

NOTA EDITORIAL

El Grup Koiné es va constituir, després de dues reunions preparatòries, el dia 4 d'octubre de 2014. En un primer moment va funcionar com a comissió de llengua de l'Assemblea sectorial d'Educació de l'ANC i a partir de l'abril de 2015 es va desvincular de la dita assemblea i va continuar treballant com a grup independent amb el nom actual.

El Grup Koiné és format per les persones següents: Joaquim Arenas i Sampera, Joan-Pere Le Bihan Rullan, Diana Coromines i Calders, Lluís De Yzaguirre i Maura, Josep Ferrer i Ferrer, Àngels Folch i Borràs, Enric Larreula i Vidal, Mercè Lorente i Casafont, Margarida Muset i Adel, Dolores Requena Bernal, Silvia Senz Bueno, Blanca Serra i Puig, Pau Vidal i Gavilán i Josep M. Virgili i Ortiga.

El Grup Koiné quan es va constituir va decidir, com a primera actuació, d'engegar un debat intern que permetés constatar si hi havia prou grau de coherència entre els seus components quant a la interpretació de la realitat sociolingüística actual de Catalunya, quant a les causes per les quals s'havia configurat la dita realitat i quant a les actuacions socials, institucionals i politicojurídiques que calia emprendre per a canviar-la, posat que el grup hagués arribat a un consens sobre la necessitat que canviés. Això darrer s'havia d'entendre en la perspectiva d'una Catalunya independent i, doncs, mestressa de poder endegar sense interferències foranes la pròpia realitat lingüística.

El debat es va ordenar en cinc nivells, amb un temari mínim per a cada nivell. Després del primer, no es podia passar a un nivell superior sense haver arribat a un consens en el debat del nivell precedent. Per al debat de cada nivell es va formar una ponència, generalment de tres persones, la qual redactava un text que pretenia fixar la posició del grup respecte del temari del nivell. La resta del grup presentava esmenes al text de la ponència. Les esmenes que la ponència acceptava restaven incorporades al text. Aquest i les esmenes no acceptades eren finalment debatuts en una jornada de sessió plenària del grup.

Aquest document recull els textos debatuts i aprovats en cada nivell, més un "Apèndix" terminològic i d'aclariment de la posició sociolingüística del grup, i un "Preàmbul" general, tots dos també debatuts i aprovats seguint el mateix procediment.

Els textos són reproduïts tal com van restar aprovats, sense cap canvi. Cada text va encapçalat per l'enunciat del temari de debat a què correspon. No cal estranyar, doncs, de trobar entre els uns i els altres no solament diferències d'estil i de discurs, sinó reiteracions de les mateixes idees o fins i tot alguna incongruència, deguda generalment a diferències d'expressió en contextos diferents.

Tot mantenint els textos, se n'han regularitzat tanmateix els criteris tipogràfics i de presentació, que també eren diferents en cada document. En concret, s'han dividit en epígrafs els dos primers documents, que eren en text seguit, i en els dos darrers documents s'ha llevat la numeració de paràgrafs o, si hi esqueia, s'ha convertit en epígrafs. En conseqüència, també ha calgut reconvertir les referències de les remissions internes i unificar-ne la forma. Aquestes innovacions formals han estat validades pel conjunt del grup per a aquesta edició compilatòria.

També s'han afegit, entre claudàtors, al final de la definició dels termes relacionats a l' "Apèndix", els números de la pàgina o les pàgines on apareix emprat el terme, de manera que la terminologia serveixi, a més d'aclariment conceptual, d'índex de matèries del document.

PREÀMBUL

El document que ve a continuació és fruit de la voluntat del Grup Koiné de fer veure quin és l'estatus i el rol que, en el nou estat independent a què aspirem, ha de correspondre a la llengua catalana i a l'occitana, cadascuna en el territori respectiu. Un estatus i un rol que ara no tenen gens assegurat com a llengües d'ús normal i element bàsic de cohesió social indispensable per a tots els ciutadans.

I això és així perquè creiem que la llengua catalana no és només un aspecte molt important del paisatge històric-social de Catalunya que cal considerar, sinó justament un element determinant en el projecte de construir un nou estat independent. Fins al punt que ha estat precisament la llengua catalana l'element nuclear, essencial, o l'espurna si es vol, que ha engegat el motor de tot el procés que ens ha dut fins on som ara. Ja que sense l'existència de la llengua catalana no hi hauria hagut ni procés d'independència, ni la societat s'hauria organitzat com ho ha fet, ni hi hauria hagut cap revolta popular, ni cap desafiament a l'Estat espanyol, ni cap intent de separar-se'n, senzillament perquè sense llengua catalana ni tan sols existiria Catalunya.

Podem estar segurs que si Catalunya fos una província més de Castella on des de sempre tothom hagués parlat en castellà, l'Estat no ens hauria tractat secularment amb la injustícia que ho ha fet i, per tant, de retruc no s'hauria produït el moviment social de revolta que s'ha produït aquí. Els territoris castellans no es volen separar d'Espanya perquè són l'Espanya mateixa. D'altra banda, tampoc no tenen cap motiu per fer-ho perquè l'Estat no els discrimina ni castiga pel fet de ser diferents, perquè no ho són.

Així d'important és el fet lingüístic diferencial en un Estat que només s'identifica a si mateix en una sola llengua, la de Castella. Paradoxalment, això, que a causa del secular acomplexament no és percebut per molts catalans, és, en canvi, perfectament detectat per la immensa majoria d'espanyols, que interpreten l'existència i l'ús social de la llengua catalana com un risc per a la convivència i la unitat de tots els espanyols. Els espanyols que no parlen "espanyol" no són bons espanyols, o encara no són del tot espanyols, i per tant aquesta situació anòmala s'ha de corregir.

Quan a principis de la dècada dels setanta es discutia la Ley de Educación a Las Cortes, davant la possibilitat que es prengués en consideració l'estudi de les "lenguas vernáculos", el senyor Muñoz Alonso va dir: *"Mucho cuidado con creer que la lengua es solo vehiculo de expresión, también es un medio de acceso al alma, y por ahí también un acceso al virus del alma. Y me parece que no es cosa de hacer favores a los que utilizarán la lengua para combatir la unidad de España"*. Tot i que va ser molt criticat aleshores, el senyor Muñoz Alonso tenia part de raó, la llengua no només ens ha servit a nosaltres per sentir-nos diferents, sinó que bàsicament ha servit a l'Estat per veure'ns com a diferents i per aquest motiu intentar canviar-nos, domesticar-nos i castigar-nos.

Per això ni quan han tingut majoria absoluta els uns, ni quan han tingut majoria absoluta els altres, els partits polítics espanyols no han permès l'ús de les altres llengües "espanyoles" en el "Congreso de los Diputados". Ni han fet programes massius a les televisions per familiaritzar els espanyols amb l'existència de les diferents llengües que hi ha. Ben al contrari, cada

cop que des de l'Estat s'ha pensat en la llengua catalana ha estat per fer-li mal, per limitar-ne l'ús, per fragmentar-la, per dividir i enfrontar els diferents territoris on es parla en català. I aquesta no-acceptació de la diversitat, que té l'origen en la no-acceptació de la diferència lingüística, és l'element inicial que activa tota una sèrie d'altres incomprendiments encadenades, enveges i ressentiments, que acaben retroalimentant-se i acumulant-se al llarg dels segles, i desembocant finalment en un tot històric de memorials de greuges econòmics, culturals i polítics de tota mena, aparentment inexplicable, però que té l'arrel més profunda en la manera distinta en què parlen els catalans i que els fa a ulls d'Espanya inacceptablement diferents.

Arribades les coses a aquest punt, pot estranyar a ningú que molts catalans vulguin crear una república pròpia on, a part de fer-la més justa, més solidària i més tot el que sigui, serveixi per salvar la seva essència nacional, és a dir, la seva llengua? Pensem que aquest punt és tan determinant, que per a molts catalans no valdria la pena ni tindria cap sentit aconseguir finalment la tan anhelada República Catalana si hagués de ser en castellà, és a dir, amb un procés de substitució lingüística ja irreversible.

Que el seny de tots plegats ens ajudi a construir un país millor, on totes les llengües que s'hi parlen siguin respectades i estimades, i que les dues llengües que es van originar en aquests territoris, el català en un lloc i l'occità en un altre, i que hi han estat llengües d'ús general fins a l'arribada del franquisme, tornin a ser conegudes, parlades i apropiades de forma natural per tots els que hi vivim.

I ja per acabar, expressem el desig que els altres territoris del que anomenem Països Catalans segueixin els processos que lliurement decideixin, però que la llengua que parlem ens continuï identificant a tots com a ciutadans de la mateixa Nació.

Primer nivell

Caracterització de la realitat sociolingüística catalana (del Principat): subordinació, substitució, validesa de les dades quantitatives disponibles (enquestes, censos, etc.). Normalitat o anormalitat d'aquesta realitat.

1. Una realitat amagada: la subordinació i la substitució lingüístiques

La recuperació de les institucions autonòmiques catalanes després de l'etapa franquista anterior, i, com a conseqüència, la conquesta de nous àmbits d'ús per a la llengua catalana que abans tenia prohibits, amb la consideració de llengua pròpia i cooficial en el Principat de Catalunya, la utilització hegemònica del català en àmbits oficials de l'Administració, com la Generalitat, les diputacions, els ajuntaments..., i sobretot la utilització com a llengua vehicular en l'ensenyament escolar, fa pensar a moltes persones que el futur de l'ús social de la llengua catalana és assegurat. En canvi, tot i la importància que aquestes conquestes legals, administratives i socials puguin representar, el cert és que, malgrat l'enorme vitalitat social que presenta en molts àmbits, i l'innegable valor emblemàtic, a causa de situacions socials lingüísticament canviants, continua el procés de substitució de la llengua catalana per la llengua castellana iniciat ja fa molts anys i, justament, a hores d'ara, accelerat.

El cas és que, en aquests moments, en les situacions de barreja social i lingüística que es donen en la major part del territori, l'ús espontani del castellà com a llengua de comunicació no marcada ja està socialment tan consolidat, i naturalitzat, que és molt difícil fer canviar la situació. Per això cada cop més la llengua castellana va esdevenint, per a capes cada vegada més àmplies de població, la llengua "catalana" per excel·lència, la que serveix per a parlar amb tothom, la que té més utilitat social, la que, a més a més, és més important perquè és la que es parla a tot l'Estat. En definitiva, la que aprenen els immigrants estrangers quan arriben aquí perquè, per una raó o altra, tothom els indica que és la llengua que han d'aprendre i fer servir.

Quan s'arriba a un grau tan gran de diferència de vitalitat entre dues llengües que conviuen en el mateix territori, totes les possibles combinatòries de contactes que es facin entre els parlants de les dues llengües juguen a favor de la llengua dominant. En qualsevol altra circumstància de contacte personal semblaria que hauria de dominar la situació aquella persona que té més recursos, més coneixements, més habilitats... Doncs en aquest cas passa el contrari. És l'interlocutor que sap dues llengües, és a dir, el catalanoparlant, el que renuncia a la seva llengua per adaptar-se a l'interlocutor que només en sap una, és a dir, el castellanoparlant. O en tot cas, aquell castellanoparlant que, encara que pugui parlar en català, no ho fa, perquè no vol, perquè no li cal, o perquè no està acostumat a fer-ho. Per altra banda, per què ho hauria de fer?, si són els catalanoparlants els que canvien...

2. La realitat de la subordinació lingüística en la població infantil

On el comportament lingüístic de la societat catalana, i el procés de substitució lingüística a què som abocats, es pot veure d'una forma més diàfana i descarnada és justament a les escoles del país, d'una banda, perquè, pel fet de pertànyer a l'àmbit públic, és on l'Adminis-

tració catalana ha pogut incidir amb més eficàcia i vetllar pel desenvolupament i l'aplicació del programa de Normalització Lingüística acordat. I, d'una altra banda, perquè els nens no tenen prejudicis ni polítics, ni socials, i només de forma suau els prejudicis lingüístics adquirits a casa i al carrer; ells senzillament parlen, i observant-los a ells es pot veure el comportament innocent i espontani (subconscient) de la societat catalana, del que ja és, i previsiblement del que serà, llevat que hi hagi una intervenció institucional i una reacció dels parlants prou intensa que pugui capgirar aquesta tendència.

Per una banda, tenim que en la gran majoria dels CEIP de Catalunya, la llengua catalana és la llengua vehicular, i en molts casos l'única que utilitza el mestre. Per això és l'únic lloc on els nens que no parlen català a casa poden aprendre aquesta llengua. Aquest fet ens podria fer pensar que els alumnes viuen la seva experiència escolar en català, però això només és així en les escoles on la població infantil és majoritàriament catalanoparlant familiar. Però en la gran majoria de les escoles del país, de les grans ciutats, de les comarques més habitades, és a dir, on viu més del 80 % de la població catalana, la nombrosa presència d'alumnes que no parlen en català en família condiona radicalment a la baixa l'ús que tots els alumnes fan de la llengua catalana.

Els llibres poden ser en català, el mestre pot parlar dins de l'aula en català, però la vida espontània, no reglada, no acadèmica, que els nens fan a les escoles continua essent bàsicament en castellà. El mestre els parla en català, però ells amb el mestre hi parlen molt poques vegades, en canvi la vida que fan entre ells, la de debò, els contactes, les converses, els jocs, les baralles, les bromes... a l'entrada, a la sortida, als passadissos, als lavabos, al menjador..., és a dir, les emocions, que al capdavant són les que configuraran i estructuraran els camins de la seva futura personalitat, les viuen en castellà. Tots els alumnes, els que parlen castellà a casa, però també els altres, perquè encara que el mestre els parli en català, tots els alumnes acabaran convergint entre ells en la llengua que parla la majoria, és a dir, la castellana.

Paradoxalment, doncs, és justament en la gran majoria d'escoles del país on els nens de famílies catalanoparlants confirmen de ben menuts que als nens que parlen en castellà se'ls ha de parlar en castellà... Perquè ho han vist a casa, ho fa tothom, és així... I alhora els nens de famílies castellanoparlants constaten allò que també saben de casa: que, si ells parlen tal com són, els altres s'hi adaptaran. Així, per regla general els nens de famílies castellanoparlants no canvien de llengua perquè saben, encara que no en siguin conscients, que parlen una llengua dominant. I si, justament, la llengua castellana és dominant és en bona mesura perquè els seus parlants no canvien de llengua. I a l'inrevés: els nens de famílies catalanoparlants canvien de llengua davant dels de famílies castellanoparlants perquè saben, encara que no en siguin conscients, que parlen una llengua dominada. I justament la llengua catalana és una llengua dominada, entre altres coses, perquè els seus parlants nadius sempre canvien de llengua davant de qualsevol interlocutor que no se'ls adreci d'entrada en català.

A tota aquesta feblesa encara hi hauríem d'afegir que aquests darrers anys la feina catalanitzadora exercida en moltes escoles en bona mesura s'ha relaxat, en part a causa de la presència ambiental tan majoritària de la llengua castellana que acostuma tothom a l'ús espontani i inconscient d'aquesta llengua. I en bona mesura també a causa de la incorporació de nous mestres joves que, al marge de si tenen el català com a llengua familiar o no, en tenen un coneixement col·loquial deficient, i sobretot, una manca d'espontaneïtat en l'ús. Per una altra banda també darrerament són moltes les famílies catalanoparlants que han renunciat a ser referents de correcció en matèria de llengua i en deleguen tota la responsabilitat a l'escola.

3. La subordinació lingüística en la població adolescent

Pel que fa a l'ensenyament mitjà, la situació de desequilibri entre les dues llengües a favor de la castellana és encara més severa i descarnada. La nova barreja d'alumnes procedents d'escoles diferents que s'origina en l'ingrés a l'institut, provoca immediatament un anivellament lingüísticocomunicatiu estable i durador a favor de la llengua àmpliament majoritària, generacionalment compartida, socialment dominant, i, per tant, no marcada. Per una altra banda, la personalitat dels joves alumnes, amb més o menys seguretats i contradiccions, també s'ha anat consolidant, i sovint, poc o molt a la defensiva de les suposades imposicions dels adults. Per això per regla general cada cop més l'institut els apareix com una institució oficial, artificial, coercitiva, allunyada dels seus interessos personals immediats, i de la mateixa vida en general.

En molts d'aquests casos l'ús personal de la llengua castellana d'aquells que la parlen en família es radicalitza, de vegades com un intent de reafirmar la pròpia personalitat enfront d'un món acadèmic institucional que pretén "domesticar" en català, "qui sap si al servei de foscos interessos dels qui manen, dels governants, dels dolents..." Per això en molts instituts de les comarques més habitades del país, i parlem de més del 80 % de la població escolaritzada, mantenir l'ús de la llengua catalana en un ambient d'adolescents o de joves que majoritàriament parlen en castellà, pot arribar a constituir una autèntica heroïcitat per als joves catalanoparlants familiars.

A més, la supremacia de la llengua castellana entre aquests grups de joves esdevé encara intensificada perquè també els seus ambients d'oci i comunicació funcionen majoritàriament en castellà, consolidant-los més encara la sensació que la llengua catalana és una llengua bàsicament acadèmica però d'escàs valor funcional, sobretot en el seu món d'interessos juvenils.

Per tant, al marge de les consideracions legals de llengua pròpia, oficial, o vehicular de l'ensenyament, a l'acabament de l'etapa acadèmica tots els alumnes sabran parlar i escriure amb més o menys correcció la llengua catalana, però molts dels joves de famílies no catalanoparlants escassament la utilitzaran en la seva vida extraescolar, professional, ni en la seva futura vida familiar. Amb la conseqüència que la manca d'ús de la llengua catalana en la societat arrossegarà els catalanoparlants familiars, poc preparats per a resistir la presència de les dues llengües en una conversa, a la convergència cap al castellà, al capdavall, la llengua dominant, majoritària, neutra i no marcada. Per això el procés de substitució lingüística de la llengua catalana per la castellana podria accelerar-se de forma geomètrica en cada nova generació.

4. La subordinació i la substitució lingüístiques a la universitat

També en els ambients universitaris, justament un dels àmbits on suposadament la població és més culta i capacitada, la llengua catalana viu la precarietat corresponent a la seva condició de llengua dominada, i, per tant, prescindible davant del més petit dubte de comprensió, o fins i tot de la incomoditat d'algú. Així la presència d'alumnes estrangers provinents de cursos Erasmus, o d'una altra índole, pot condicionar totalment la llengua del professor i, de retruc, de tota l'aula, cap a l'ús de la llengua castellana, presumiblement més coneguda, més utilitària i tinguda com a més "internacional". Així, cada cop més l'ús públic de la llengua catalana va quedant condicionat al supòsit que no faci nosa a ningú, i que tothom hi estigui d'acord. Des d'aquest punt de vista, i simplificant, podríem dir que majoritàriament la societat catalanoparlant ha tendit de la situació anterior de no parlar en català per por de les pro-

hibicions, a la situació actual de no parlar en català per por de ser considerat insolidari amb els que han vingut de fora.

També l'aspecte de la internacionalització, com a sinònim de progrés, modernitat i utilitarie-
tat, fa que en determinats ambients universitaris es tendeixi cada cop més a la utilització, ja
no del castellà, sinó fins i tot de l'anglès, com a llengua docent o d'investigació acadèmica,
amb la creença que la utilització de llengües molt majoritàries pot ser tant un pol d'atracció
tant d'alumnes forasters, com un motiu que afavoreixi la captació de suposats "talents" fo-
rasters per a la plantilla de professorat. És a dir, en tots els casos la llengua que hi surt per-
dent és la catalana.

5. La realitat de la subordinació i la substitució en els àmbits socials generals

I això que passa en el món de l'educació, des del cycle inicial fins a l'universitari, on
l'Administració catalana pot intervenir-hi perquè s'acompleixi mínimament el programa de
normalització lingüística, sol passar encara amb més intensitat en el món privat, on
l'Administració hi té una incidència molt menor, o fins i tot no n'hi té gens. Per això, en
l'àmbit de l'empresa, del comerç, dels negocis, del turisme, de les finances, de l'exportació i
les transaccions, de l'habitatge, de l'oci, l'esport, i de la comunicació ciutadana en general,
no només la presència oral de la llengua catalana pot anar quedant supeditada a la no-
presència de l'altra llengua, sinó que en alguns d'aquests àmbits justament la llengua catala-
na, oficial i pròpia del país, pot ser més aviat percebuda com una nosa, un problema, un obst-
acle que dificulti comunicacions, relacions i negocis, que no pas com un element importan-
tíssim de cohesió i promoció social i econòmica.

Tenim, doncs, que mentre la llengua catalana s'ha consolidat legalment en importantíssims
àmbits de l'Administració, de la cultura, i de la comunicació radioelèctrica, alhora s'ha afeblit
considerablement en els àmbits més populars de la comunicació al carrer de les zones més
poblades. Així doncs, si es manté la tendència actual podria acabar consolidant-se la frag-
mentació del país en dues zones lingüísticament asimètriques. És a dir, que la major part del
territori, constituït per les grans ciutats, les mitjanes, i moltes de les petites, on hi ha els
principals pols industrials, o els focus d'atracció turística, i més del 80% de la població, acabi
castellanitzant-se definitivament al carrer, a les indústries, a les botigues, als mercats, als
instituts, als llocs d'esbarjo del jovent, a tots els llocs de contacte social i espontani. Mentre
que la llengua catalana, sota una relativa aparença de normalitat motivada per una abun-
dant retolació viària i publicitària, només s'hi mantingui oralment en les institucions, en al-
guns àmbits emblemàtics, i amb més o menys força, en els àmbits familiars d'una minoria
dispersa de la població.

Contràriament, en extenses zones de l'interior del territori, però on només viu escassament
un 20 % de la població, el català es mantingui encara durant un temps més o menys llarg
com a llengua majoritària, tant en les famílies de llengua originària catalana, com entre
molts joves provinents de famílies d'unes altres llengües, però que poden assumir el català
com a llengua pròpia en aquests ambients més favorables. Tanmateix, el més probable és
que, també aquestes zones més catalanitzades tard o d'hora segueixin el procés normal de
substitució per la llengua forta i àmpliament dominant.

A més a més, si la vitalitat d'una llengua també ve donada pel seu nombre de parlants, tro-
bem que les proporcions entre els parlants nadius de llengua catalana en relació als que par-
len unes altres llengües no es mantenen estables. Així tenim que en unes enquestes sobre
l'ús de les dues llengües oficials que l'any 2004 es van fer a la població de Catalunya, el 47 %
dels enquestats es manifestaven com a catalanoparlants familiars. En canvi en unes enques-

tes similars passades durant aquest any 2014, les persones que deien tenir la llengua catalana com a primera llengua no arribaven al 37 %. És a dir, 10 punts menys només en deu anys.

Sembla evident, doncs, que si es manté aquesta tendència natural, d'aquí a uns anys la llengua catalana serà una llengua molt estudiada i coneguda per tothom, però en canvi, tret de la litúrgia politicoadministrativa, haurà deixat de tenir utilitat social en la major part del territori.

6. El reconeixement de la realitat, condició prèvia per a la normalització

Tanmateix, a diferència de moltes altres nacions amb situacions semblants a la nostra, que ja han perdut definitivament la seva llengua originària, o que irremissiblement la perdran en un futur proper, la gran vitalitat social que la llengua catalana encara presenta en molts àmbits socials i indrets territorials ens porta a pensar que una actuació institucional i ciutadana urgent i adequada, fins i tot sense canviar les lleis actuals, podria fer canviar el procés de substitució accelerat a què es veu abocada. Perquè si tot el que s'ha dit fins ara és cert, també ho és que són moltes les persones de llengua familiar castellana, o una altra, que senten la llengua catalana com a pròpia i l'usen decididament sempre que poden. I moltíssimes més ho farien si trobessin en les persones catalanoparlants originàries l'estímul adequat i l'ajuda necessària. Per tant, tan important com ensenyar a escriure el català a l'escola hauria de ser ensenyar a parlar el català al carrer. Per això considerem que el primer pas per intentar corregir la substitució lingüística que ens afecta és reconèixer d'una vegada que aquesta substitució s'està donant, i actuar en conseqüència.

Tot i amb això, no podem oblidar que qualsevol mesura que l'Administració prengui per reforçar l'ús de la llengua catalana rebrà el rebuig frontal i bel·ligerant d'una part de la societat —organitzada, o no, en partits polítics o associacions— que és completament contrària al fet que s'intervingui per modificar el "bilingüisme natural" que ja es dona en la població, i partidària, a tot estirar, que la dita Administració tracti igual "les dues llengües catalanes".

7. Conclusions

Resum, a tall de conclusions, dels punts tractats en la ponència:

1. A partir del canvi polític de l'anomenada Transició, i de la recuperació de les institucions pròpies de Catalunya, com la Generalitat, es va emprendre un programa de recuperació de la llengua catalana molt important en àmbits decisius, com l'Administració, l'Ensenyament i les comunicacions. N'han quedat al marge, però, àmbits importants que depenen de l'Estat espanyol, com la Justícia.

2. Però durant els anys de la Dictadura Franquista, la situació lingüísticossocial del país havia canviat molt. La persecució per part de l'Estat de la llengua catalana, i l'arribada al país de centenars de milers de persones de parla castellana, van anar acostumant els catalanoparlants originaris a l'ús del castellà. El fet de no necessitar d'aprendre la llengua catalana per viure aquí va afavorir la manca d'integració idiomàtica de moltes persones vingudes de fora. Per primer cop la llengua castellana es naturalitzava i nativitzava a Catalunya amb més força que la catalana. Així els intents de normalització lingüística empresos pel Govern Català tenien al davant un repte social molt superior al previst.

3. Tot i amb això, la creació de la televisió catalana i, sobretot, l'ús de la llengua catalana com a llengua vehicular a l'escola, malgrat les resistències d'algunes minories hostils a la

normalització, van acostumar la majoria de la societat a la presència i a la necessitat de l'aprenentatge de la llengua.

4. L'arribada de nous contingents migratoris no catalanoparlants —al voltant d'un milió i mig de persones en deu anys—, que de forma majoritària s'han socialitzat en llengua castellana, ha dificultat encara més la recuperació de l'ús social de la llengua catalana ja prou feble i difícil, sobretot en les zones més habitades del territori, on el procés de substitució per la llengua castellana, començat ja fa molts anys, darrerament s'ha accelerat.

5. És possible que les dues zones territorials lingüísticament diferenciades en què es va dividint el país s'acabin consolidant: grans zones urbanes bàsicament castellanoparlants i unes altres de més petites i disperses bàsicament catalanoparlants, tot i que, a la llarga, també aquestes zones podrien acabar castellanitzant-se definitivament.

6. Tot i aquest procés avançat de substitució, la llengua catalana encara presenta un grau de vitalitat institucional, social i simbòlica molt alt en algunes zones del territori i en amplíssimes capes de la societat tinguin l'origen lingüístic que tinguin.

7. És per això que, malgrat les dificultats, creiem que és possible d'incidir en l'ús i l'extensió de la llengua catalana, fins i tot sense canviar les lleis actuals, només fent-les complir.

8. També creiem possible no només alentar, sinó fins i tot invertir, la tendència actual cap a la substitució lingüística si les administracions catalanes són capaces d'actuar adequadament i la gran majoria de la població catalana, tingui familiarment l'origen lingüístic que tingui, en sigui ben informada, s'hi senti preocupada i n'assumeixi el repte.

9. No cal dir que en aquesta difícil tasca, a més a més caldrà tenir en compte el rebuig a la normalització de la llengua catalana que manifesta una part de la població, que, en part, és organitzada fins i tot en partits polítics i associacions ciutadanes.

Grup de Llengua

7 de febrer de 2015

SEGON NIVELL

Factors polítics, jurídics i ideològics que intervenen en la realitat identificada en el primer nivell, tant històricament com actualment. Especial consideració a la ideologia del “bilingüisme” (bilingüisme social) com a ideologia hegemònica del discurs polític oficial, tant català com espanyol.

1. Una realitat capgirada

La realitat lingüística descrita al Primer nivell d'anàlisi és exactament la inversió de la realitat d'un país normal, en què la llengua del país és la llengua per defecte en el conjunt de la societat i els immigrants aprenen a parlar-la per poder viure en la societat general, tot mantenint la llengua d'origen a l'interior de la comunitat immigrada. La segona generació només parla aquesta llengua d'origen amb els pares i la tercera generació gairebé l'ha perduda. A Catalunya, contràriament, la realitat lingüística normal en un país d'immigració apareix en bona part capgirada: la llengua de la immigració (però només l'espanyola) pren a tots els efectes el paper de llengua per defecte i la llengua del país esdevé privativa d'una comunitat closa, que es va reduint i acabarà desapareixent com passa en un país normal amb les llengües d'immigració.

Per què s'esdevé aquesta inversió?

2. Procés acumulatiu d'imposició del castellà

La realitat lingüística actual de Catalunya, i la dels altres països de llengua catalana sota sobirania espanyola, és el resultat d'un procés acumulatiu d'imposició de l'ús de la llengua castellana i de repressió de l'ús de la llengua catalana que es va engegar amb l'ocupació militar dels països de la Corona catalanoaragonesa (1707, regnes de València i d'Aragó; 1714, Principat de Catalunya, i 1715, illes Balears) i amb les annexions polítiques subsegüents d'aquests països al Regne de Castella (oficialment Regne d'Espanya des del segle XIX), per mitjà dels decrets de “Nova Planta” de 1707, 1715 i 1716. Un procés que, sense solució de continuïtat, arriba fins al nostre present.

Al llarg d'aquest procés acumulatiu s'han anat establint diversos tipus de mesures legals i creant estructures de planificació dels usos lingüístics, per tal d'impel·lir l'extensió de la llengua castellana en tots els territoris annexats:

1. Totes les lleis i regulacions es redacten en castellà.
2. S'utilitza exclusivament el castellà en la redacció d'aquells instruments que constitueixen la base de l'economia de mercat i de la protecció de la propietat privada: procediments judicials, registre i activitat notarial.
3. La comptabilitat de les empreses es duu en castellà, a fi que qualsevol funcionari (monolingüe o bilingüe) de la Hisenda Pública, centralitzada, pugui auditar-ho.
4. Tots els afers relacionats amb l'administració es tracten en castellà i la relació d'aquesta administració amb els ciutadans es fa en castellà.

5. El castellà és l'idioma exclusiu de la instrucció escolar.
6. Els negocis privats han d'emprar el castellà en les seves relacions amb l'Administració.
7. En la mesura que l'Estat controla els mitjans de comunicació de masses, s'hi promou l'ús de la versió estandarditzada del castellà.
8. L'actuació sistemàtica sobre l'ús exclusiu del castellà en institucions socials com ara l'Exèrcit i l'Església.
9. L'Estat crea un cos de «guardians de l'idioma» (lingüistes, acadèmics, educadors, etc.), dedicats a la codificació i l'estandardització del castellà, i a fer-ne l'aplicació en diverses funcions.

A aquestes mesures, la major part de les quals ja implicaven una prohibició de l'ús del català (així com de les altres llengües no castellanes que es parlaven en altres territoris) en totes aquestes funcions, s'hi solien afegir: *a)* un discurs denigratori de la diversitat lingüística i *b)* mesures coercitives (per iniciativa de l'Estat o fins i tot del funcionariat mateix) que suposaven mètodes dràstics i sovint vexatoris d'imposició del castellà.

Pel que fa al Principat de Catalunya, aquest procés d'imposició del castellà presenta tres fases: del 1714 a mitjan segle XIX; de mitjan segle XIX al 1939, i del franquisme al moment actual. Cadascuna d'aquestes fases implica un grau més extens de coneixement i ús obligats del castellà per la població catalana, i de contacte d'aquesta amb el castellà oral (i, en conseqüència, de malmetement de l'estructura i el lèxic de la llengua).

3. Primera fase de la castellanització

La primera fase va del 1714 a la primera meitat del segle XIX. Per primera vegada al Principat, s'estableix el castellà com a llengua de tots els poders públics i les administracions respectives, de l'Església catòlica i de tot l'ensenyament. Ja de bell començament des de Castella s'explicita el projecte d'arribar a substituir íntegrament el català pel castellà, fins i tot com a llengua familiar. Amb les tropes castellanques arriba de Castella una altra tropa de càrrecs polítics, de funcionaris i d'eclesiàstics que es disposen a controlar la vida del país, també en l'aspecte lingüístic, mitjançant una acció fortament repressiva, però poc eficaç.

El fet és que la immensa majoria de la societat continua coneixent i usant només el català mentre que el coneixement del castellà abasta un ínfim percentatge de la població (càrrecs públics, part de la clerecia, professions liberals, etc, els quals tot i així continuen parlant català fora de les actuacions formals i oficials). La major part de notaries i de registres eclesiàstics continuen actuant en català, la vida de les parròquies continua en català i les escoles de primeres lletres continuen ensenyant en català durant tot el període. Per això el Consell de Castella i les diferents autoritats han d'anar recordant reiteradament la prohibició de fer en català les activitats públiques.

4. Segona fase de la castellanització

La segona fase va de la segona meitat del segle XIX al 1939. El 1857 es promulga la Llei d'Instrucció Pública, coneguda com a "Llei Moyano", que estableix per primera vegada l'escolarització obligatòria, i obligatòriament en castellà, de tota la població infantil. La "Llei Moyano" formava part del primer gran paquet de mesures legislatives amb les quals l'Estat pretenia donar l'impuls definitiu al procés nacionalitzador i homogeneïtzador: la Llei del No-

tariat, de 1862; la llei del Registre Civil, de 1870, i la llei d'Enjudiciament Civil, de 1881. Però, malgrat la continuïtat i la sòlida articulació d'aquesta llei d'instrucció, molts dels punts cabdals en van romandre inaplicats parcialment o total durant decennis, amb la qual cosa l'alfabetització de les classes populars —en la “llengua nacional”— no va fer grans progressos. El 1877 l'analfabetisme a la ciutat de Barcelona se situava en una àmplia franja que oscil·lava entre el 37 % i el 60 %, mentre que a la resta de Catalunya anava del 60 % al 75 %, i en l'antic Regne de València i les illes Balears es trobava entre el 75 % i el 86 % de la població. L'escola i, en grau molt menor, la milícia obligatòria eren els principals mitjans de contacte amb el castellà que tenien els catalans. Per tant, els no alfabetitzats i els precàriament alfabetitzats, romanien monolingües en català.

Un fet significatiu de la manca d'eficàcia de l'escola en la implantació de la llengua castellana a Catalunya és el proemi del reial decret promulgat el 21 de novembre de 1902 pel ministre d'Instrucció Pública, el comte de Romanones, que es fa ressò d'una denúncia realitzada pels inspectors d'Instrucció Pública de Catalunya, en la qual afirmen que la major part d'alumnes de primària no entenen el castellà i que, amb el pretext de gaudir de permís per explicar la doctrina cristiana en català, seguint les instruccions del bisbe Morgades de Barcelona, els mestres explicaven també la resta de disciplines en català.

Aquest monolingüisme de les classes populars va permetre que les dues primeres grans onades migratòries espanyoles (la del darrer terç del segle XIX, amb abundància de valencians i aragonesos, no sempre castellanoparlants, i la dels anys vint del segle XX, dels anomenats “murcianos”, bé que no pas tots ho eren) adoptessin de manera majoritària el català i, seguint el patró normal, a la segona o tercera generació ja s'haguessin catalanitzat. Així doncs, tot i que la immigració va constituir un element addicional de contacte de la població autòctona amb el castellà (com més endavant, durant la II República, ho serien també la ràdio i els espectacles de massa, com són cinema, revista, sarsuela, ball de saló, cançó, etc), no van implicar una bilingüïtzació de la població. Encara que el castellà hagués anat ocupant posicions en els àmbits governamentals, part de l'Església i de l'alta cultura (fins i tot abans dels decrets de nova planta), i per més que les elits socials i dirigents s'haguessin bilingüïtzat, el moment de bilingüïtzació massiva de les societats catalanoparlants és força més recent. La història de la bilingüïtzació dels catalans és, doncs, molt tardana, un fet que també testimonia la toponímia i el folklore autòctons, i fins i tot la dialectologia hispànica.

Ben al contrari, la gran mobilitat social de la industrialització, amb unes classes mitjanes i populars contínuament renovades amb l'arribada als centres urbans, especialment a Barcelona, de molta població provinent de la pagesia, on la llengua i el sentiment patriòtic s'han conservat força intactes, genera el moviment de la Renaixença, que connecta amb l'ideari romàntic i els moviments europeus de recuperació cultural. Una nova intel·lectualitat i un nou públic com més va més receptiu a la cultura en la llengua del país inicia una represa de l'ús culte del català. Catalunya des de la fi del segle XIX es va renacionalitzant i reinstitucionalitzant lingüísticament i culturalment (teatre, editorials, premsa, ràdio, moviment pedagògic, Institut d'Estudis Catalans, estandardització de la llengua, etc.) i alhora políticament (partits polítics estrictament catalans, Mancomunitat, Generalitat).

El moviment renacionalitzador sempre s'ha de fer tanmateix subordinadament, per imperatiu legal, a l'espanyolització política i lingüística ja implantada. A Catalunya, l'endemà passat de la repressió violenta de la manifestació nacionalista de l'11 de setembre de 1923, el pronunciament del general Miguel Primo de Rivera —aleshores capità general de Catalunya— va iniciar un període dictatorial de set anys, fortament repressiu amb les llengües no castellanes, que va aturar el procés de reeiximent nacional i recuperació lingüística a Catalunya.

Aquest seria, però, només el preàmbul del període més negre i funest per al poble català i per a la seva llengua, que s'esdevindria amb la dictadura franquista.

Durant la II República espanyola, però, la recuperació dels avenços polítics del catalanisme toparen amb el manteniment de l'hegemonisme i l'unitarisme polític espanyol. Com a mesura per a reblar l'hegemonia de la llengua castellana contra les previsions de règim lingüístic que, pel que fa a la llengua catalana, feia l'esborrany de l'Estatut de Núria, la Constitució espanyola aprovada el 9 de desembre del 1931 va fer el castellà oficial per primer cop en una constitució liberal a Espanya, fent-lo obligatori a tot l'estat i remarcant que cap llengua "regional" podia ser exigible a funcionaris o ciutadans.

5. Tercera fase de la castellanització

La tercera fase va del 1939 a l'actualitat. Amb l'ocupació feixista, es reprèn el fil brutalment repressiu desfermat per l'ocupació del 1714 i l'acarnissament de la dictadura de Primo de Rivera. Com aleshores, s'aboleix tota la institucionalització política i cultural aconseguida; es prohibeix minuciosament sota penes duríssimes l'ús de la llengua en l'espai públic i en el privat no familiar. La resistència lingüística (classes de català), cultural (sardanes, teatre, edicions, cançó, etc.) i polític social (partits, sindicats, Assemblea de Catalunya) s'estén fins el 1976 en sengles xarxes clandestines o semiclandestines, i, per això mateix, desconegudes d'una majoria del país. Amb els mitjans i el nacionalisme d'un estat modern, aquesta vegada el control de l'Estat espanyol sobre la castellanització lingüística i cultural a l'ensenyament, els mitjans de comunicació i en general en tota la vida pública és ferri i eficaç.

En aquesta tercera fase s'esdevenen tres fets decisius pel que fa al contacte de la població catalana amb el castellà oral. El primer és l'aparició el 1956 de la televisió, en un únic canal en règim de monopoli estatal i únicament en castellà, que arriba força ràpidament a totes les zones urbanes i rurals i esdevé, així, un parlant castellà permanent a cada llar.

El segon fet és l'ampliació de l'escolarització obligatòria i d'estructures d'escolarització, i les campanyes d'alfabetització, només en castellà, dutes a terme pel franquisme durant la dècada de 1960. Segons estimacions com les que Joan Coromines establí per a l'any 1950, encara aleshores es podia parlar d'un coneixement bàsicament passiu del castellà (competència comprensiva, amb dificultats expressives) entre les classes populars: «Els més educats parlen el castellà amb un accent fort i inconfusible, i els altres és ben clar que solament se'n serveixen amb treballs i molt sovint en forma ben incorrecta; en resta encara un bon nombre, no menys d'un 20 %, sobretot dones, que no el saben parlar, i cosa d'un 5 % (en zones apartades) que a penes l'entenen». En la dècada següent, aquesta situació es capgirà, i les successives generacions massivament escolaritzades en castellà adquireixen un bon nivell de competència en castellà.

El tercer fet és la gran onada d'immigració treballadora espanyola (a diferenciar, doncs, de la militar, politicoburocràtica i eclesiàstica arribada a partir del 1939). Del 1946 al 1975, anys que bateren el ple, arribaren a Catalunya més d'1.700.000 persones procedents majoritàriament de terres castellanoparlants, sobre un total de població catalana receptora que no arribava als 4.000.000 al final del dit període. Com a conseqüència d'això, en les àrees de més gran concentració d'assentament de la població nouvinguda, l'impacte social de tota mena i també lingüístic fou enorme. Així, el 1978 el Departament de Cultura i Ensenyament de la Generalitat provisional tenia dades segons les quals, a l'àrea del voltant de Barcelona, el 80% dels infants en edat escolar eren de famílies d'aquesta immigració. Els anys vuitanta i següents la immigració castellanoparlant ha continuat, bé que en més baixa proporció, tot i comptant-hi la procedent de l'Amèrica llatina. Cal remarcar que l'onada immigratòria de

llengua castellana provinent d'Amèrica llatina té actituds diferenciades dels castellanoparlants de procedència espanyola.

6. Resultat actual del procés castellanitzador

La inversió de la normalitat lingüística assenyalada a l'inici del document (§ 1, p. 17) s'ha esdevingut, doncs, per la conjunció de tres factors:

- a) La dominació política (amb la corresponent traducció jurídica) que ha acabat imposant la bilingüïtzació diglòssica de la població catalana, és a dir, una jerarquitització de les llengües a favor del castellà.
- b) Les actituds d'acomplexament i subordinació que aquesta situació de domini fomenta en els catalanoparlants, que es concreten, per exemple, en la tendència a canviar automàticament de llengua en el contacte amb els castellanoparlants, la qual cosa acaba refermant la idea que és possible viure només en castellà a Catalunya.
- c) L'arribada massiva de població espanyola immigrada en un moment en què el català era prohibit i el país, mancat d'institucions pròpies, no podia integrar-la lingüísticament en català.

La bilingüïtzació general de la població catalana en la llengua de l'estat dominador i la jerarquitització políticoadministrativa, per la qual aquesta llengua, la castellana, ha estat i és imposada a Catalunya amb l'estatus de llengua "oficial" (en la concepció espanyola no solament de llengua administrativa sinó de llengua nacional, territorial, general i per defecte en tots els àmbits) és un fet molt anterior a l'arribada de la gran onada immigratòria d'origen castellanoparlant iniciada devers l'any 1947 i no ha estat mai revertit.

El procés de minorització i subordinació del català té, com hem vist, dimensions històriques i ha format part consubstancial dels dos grans projectes castellans de les èpoques moderna i contemporània: la construcció, primer, de l'imperi hispànic i després l'intent de construcció d'un estat espanyol concebut com a uninacional, unilingüe, centralitzat administrativament i articulats a través d'un imaginari i una ideologia supremacista en què la llengua i la cultura castellanen tenien i tenen un paper fonamental.

7. Castellanització, immigració i subordinació lingüística

Això fa evident que la imposició de l'oficialitat del castellà a Catalunya no ha tingut en cap època ni té pas ara la finalitat de preservar cap dret de cap immigrant espanyol o llatinoamericà (drets humans i civils que en tots els aspectes l'estat espanyol havia conculcat sempre, en la terra d'origen dels immigrants espanyols, a favor de les classes dominants). L'oficialitat i la bilingüïtzació necessària per a aplicar-la tenien i continuen tenint a hores d'ara l'única finalitat d'assimilar lingüísticament un país annexat políticament. Una assimilació lingüística que era essencial i continua essent-ho per a esborrar tota altra diferenciació nacional i una identitat col·lectiva que rau principalment en la llengua, a diferència de casos com l'irlandès i el croat, que tenen un component religiós.

La immigració massiva iniciada devers 1947 ha intensificat i ha facilitat granment l'aplicació de la política assimilista i desnacionalitzadora en l'aspecte lingüístic (i així ja va ser vista pel règim dictatorial espanyol), però no pas per si mateixa, com a tal immigració, sinó per les condicions anormals en què s'ha hagut d'anar produint. I d'aquestes condicions n'han estat

víctimes tant els immigrants (en el sentit de població vinguda com a força de treball, no pas com a força de dominació política), que han restat en bona part marginats de la llengua del país i utilitzats, sense saber-ho ni voler-ho, com a peons de la desnacionalització lingüística, com n'ha estat víctima la mateixa població catalana, que s'ha vist constreta, també sense saber-ho ni voler-ho, a practicar una subordinació lingüística com més ha anat més intensiva.

Aquesta pràctica intensiva de la subordinació lingüística ha portat a consolidar-la com una norma social interioritzada i automatitzada, espontània i naturalitzada en el parlant bilingüitzat, és a dir, el parlant català, i naturalitzada així en la intercomunicació social, de manera que també implica el parlant immigrant castellà, que interioritza i naturalitza el rol de parlant monolingüe (tot i que hagi arribat a adquirir un coneixement, si més no passiu, del català), un rol que s'ha transmès a les generacions següents ja nascudes a Catalunya, les quals, en condicions normals, s'haurien bilingüitzat de fet (segona generació) i finalment haurien esdevingut monolingües en la llengua del país (tercera generació), com a qualsevol país normal.

8. El règim lingüístic de la "transició democràtica" de l'Estat espanyol

Després que la dita "transició democràtica" es resolgués en l'autonomització de totes les regions espanyoles, feta a fi d'atenuar les singularitats nacionals no espanyoles, sobretot la catalana i la basca, la llengua catalana va poder deixar l'estatus de llengua prohibida, va esdevenir una llengua despenalitzada i va adquirir l'estatus de "llengua pròpia" (un estatus sense definir juridicopolíticament) i, com a tal, oficial de Catalunya, al costat del castellà, que hi continuava essent oficial pel fet de ser la llengua de l'Estat espanyol, el qual no renunciava, doncs, a la seva imposició secular amb objectiu assimilador.

En efecte, la Constitució Espanyola de 1978, concreció jurídica política d'aquella "transició democràtica", tot i reconèixer que hi ha diferents "llengües espanyoles", estableix que només n'hi ha una, la qual anomena "castellà", que és "l'oficial de l'estat" i que tots els súbdits del Regne d'Espanya "tenen l'obligació de saber i el dret de fer servir" (art. 3.1). Contràriament, no concreta quines són, ni com s'anomenen, ni on es parlen les "llengües espanyoles" altres que el castellà i només en diu que "seran oficials a les comunitats autònomes respectives, d'acord amb els seus estatuts" (art. 3.2). Finalment, diu que "la riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya" (sense especificar què cal entendre per "riquesa", ni per "modalitat lingüística", ni si aquesta respon a un concepte coincident o no amb l'anterior de "llengües espanyoles", ni, ara tampoc, esmentar-ne els noms) "és un patrimoni cultural que ha d'ésser objecte d'un respecte i una protecció especials" (art. 3.3), una formulació tan vaga i indefinida que ha restat sense cap relleu jurídic ni cap mena d'aplicació.

Així, doncs, si per primera vegada en la seva història l'estat castellà, ara "espanyol", es veu obligat —en un moment de crisi i feblesa institucionals greus— a reconèixer com a "oficials" les llengües dels territoris annexats al seu imperi (els que li restaven), d'una altra banda consagra la continuació de la seva política secular d'imposició supremacista del castellà en aquests territoris, amb què deixa en entredit aquella mateixa "oficialitat" de les llengües territorials que acaba de reconèixer. Aquesta contradicció deduïble del text constitucional donà lloc, en efecte, a un camí d'equilibris legals impossibles entre l'obligatorietat constitucional del castellà i les possibilitats legals que conferia l'estatus de "llengua pròpia", reconegut pels estatuts d'autonomia dels territoris de llengua catalana, basca i gallega.

Però diverses sentències del Tribunal Constitucional espanyol i molta normativa estatal s'encarregaren de determinar que no hi havia cap contradicció constitucional sinó que es tractava d'una cooficialitat molt desigual, en què els deures i els drets del castellà són sense

cap limitació ni restricció i els drets i els deures dels parlants de les altres llengües “oficials” són limitats i subordinats a no interferir gens ni mica en els diversos usos prescrits del castellà. Amb què restava clar que l'Estat espanyol continuava no solament amb la imposició fèrria del coneixement del castellà, sinó encara amb la imposició, igualment secular, de la jerarquització de la bilingüització creada amb la imposició del coneixement del castellà. I, a més, pel que fa al català, la indefinició constitucional quant al nombre i al nom de “las demás lenguas españolas” —perfectament calculada pensant precisament en el cas del català— deixà la porta oberta perquè l’“oficialitat” de la llengua, restant a la mercè del tractament que en fessin separadament els estatuts d'autonomia i les lleis lingüístiques de cada territori, servís per a trencar-ne la unitat normativa, per a esquarterar-la, fins i tot anomenant-la de diferents maneres, i al capdavant per a afeblir-la, que és una altra de les finalitats que de sempre ha perseguit Castella. En canvi, en el cas de l'èuscar, tot i que l'estatut de Navarra el denomina *vascuence*, mai no s'empra aquesta variant denominativa per atacar-ne la unitat: des de l'hegemonisme castellà es veu l'èuscar en fase terminal del procés de genocidi lingüístic, mentre que el català es veu com el principal enemic a abatre per fer realitat el projecte de convertir Espanya en una sola nació.

9. La política lingüística de la Generalitat de Catalunya i l'antagònica de l'Estat

Així, doncs, en el cas de Catalunya, la gestió d'aquesta doble i desigual oficialitat lingüística corresponia a la Generalitat restaurada, en l'àmbit de les seves competències, i a l'Estat en l'àmbit de les que s'havia reservat, que en molts aspectes s'encavallaven amb les de la Generalitat. La conflictivitat política potencial, doncs, era enorme, atesa l'antítesi d'objectius entre la Generalitat (el català, primera llengua del país) i l'Estat (el castellà, primera llengua del país). Una conflictivitat que podia resultar agreujada si la gran massa d'immigració d'origen espanyol no integrada lingüísticament veia, o li feien veure, l'estatus de llengua oficial a Catalunya del castellà com una garantia del privilegi de monolingüisme i de no adaptació a la llengua del país. Ja sabem que tota aquesta conflictivitat potencial s'ha fet real, i cada vegada més aguditzada, durant els darrers trenta-cinc anys de règim autonòmic escolats fins ara, i n'ha resultat l'aperduament de l'ús social i estructural de la llengua que hem vist al Primer nivell d'anàlisi.

La Generalitat va intentar des del 1983 (Llei de normalització lingüística, refermada per la Llei de política lingüística del 1997) de prendre peu en la definició estatutària del català com a “llengua pròpia de Catalunya” per donar-li un cert estatus de llengua territorial general (definint-la com a “llengua pròpia” de la Generalitat, de l'administració territorial catalana, de l'administració local, de l'ensenyament, de la retolació toponímica, etc.) tot mantenint l'obligatorietat d'ensenyament del castellà a tota la població i establint en el terreny dels drets de les persones una igualtat absoluta entre català i castellà (i no respecte d'altres llengües).

Tanmateix, la por d'intensificar el conflicte lingüístic amb l'Estat espanyol i amb les organitzacions espanyolistes implantades a Catalunya ha condicionat fortament l'aplicació que el Govern català ha fet de la mateixa legalitat catalana, que sovint ha restat més sobre el paper que no pas s'ha traduït en mesures efectives per a canviar la realitat desfavorable al català. Aquesta feblesa governativa ha estat i és especialment sagnant en terrenys tan sensibles per a la llengua com són l'ensenyament (especialment el secundari i l'universitari) i el comerç i el consum (Codi de consum del 2010, que recull i referma la normativa anterior en aquest àmbit, l'aplicació de la qual poc havia estat exigida, ni tan sols pel que fa al respecte dels drets de les persones, com tampoc no ha estat exigida després el compliment del Codi de Comerç).

L'Estat espanyol, de la seva banda, va acceptar a contrapèl, en una primera etapa, les asimetries establertes per la legalitat catalana, especialment combatudes pel Govern espanyol pel que fa a l'aplicació de la dita "immersió lingüística" (dels infants d'origen castellanoparlant), però reconegudes, en l'essencial, pel Tribunal constitucional en sentències successives. Tanmateix, després de la sentència d'aquest mateix tribunal del 2010 sobre el nou Estatut d'autonomia del 2006 tot l'edifici legal català a favor d'una certa primacia del català ha restat sense base sòlida i és a hores d'ara obertament qüestionat per tots els poders de l'Estat i per sectors encara minoritaris de la població de Catalunya identificats amb l'Estat.

Altrament, durant tots aquests trenta-cinc anys, l'Estat espanyol, prescindint de la legalitat catalana, ha desplegat o mantingut un ordenament jurídic sobre moltes matèries amb obligacions respecte a l'ús del castellà sense tenir gens en compte l'ús del català a Catalunya (ni menys encara als altres països de llengua catalana). Igualment, l'Estat espanyol ha conculcat sistemàticament la igualtat de drets del català respecte del castellà, a Catalunya, en tots els àmbits administratius de la seva competència directa, tant per la via normativa (donant preferència a inversemblants drets i privilegis del seus funcionaris) com per la via dels fets en l'actuació dels mateixos funcionaris. Això ha estat especialment greu en el cas de les seves forces de seguretat pública i en el de l'administració de justícia.

10. Funció clau de la ideologia política del "bilingüisme" (social)

Tot aquest entramat jurídiconormatiu de cooficialitat ("doble oficialitat", en la terminologia del Govern català) formalment paritària entre català i castellà a Catalunya, si no ha servit gaire per a assegurar en la realitat l'ús efectiu de la llengua catalana, ni per a evitar-ne la degradació estructural, sí que ha servit i molt profundament per a fer invisible la realitat contundent i progressiva de la subordinació del català al castellà i la consegüent substitució del català pel castellà en la majoria dels àmbits socials no familiars. Ha servit per a justificar com un fet democràtic natural i normal la continuació intensificada de la bilingüització forçosa de la població catalana. Ha servit per a tergiversar el sentit de la presència del castellà a Catalunya com un fet immigratori anormalment allargassat i fer-lo aparèixer com un fet natural i fins i tot immemorial en el temps. Ha servit, doncs, per a emascarar la continuació de la política secular d'imposició del castellà com a via principal de desnacionalització i d'assimilació, d'una forma més subtil (perquè ara eren les institucions catalanes democràtiques que hi havien de col·laborar) però igualment efectiva, o encara més efectiva.

Aquesta invisibilització, aquesta tergiversació, aquest emmascarament, en el terreny conceptual tenen un nom. És el nom de "bilingüisme", que serveix per a vehicular una idea: la idea que Catalunya és un país que té la circumstància insòlita de ser naturalment i normalment "bilingüe", perquè tant el català com el castellà són llengües normalment naturals de Catalunya; que cada ciutadà pot triar lliurement de parlar-ne l'una o l'altra, i que aquesta coexistència de llengües en una mateixa societat no solament no és problemàtica (més enllà del que és problemàtic qualsevol altre aspecte de l'ordre social), sinó que és enriquidora per a tots els ciutadans. I és precisament per preservar i protegir aquesta realitat presentada com a normal i natural, per preservar aquest "bilingüisme", en igualtat de drets i deures per als parlants de l'una llengua i l'altra i en igualtat de condicions i desenvolupament per a l'una llengua i l'altra, que els poders públics estableixen i apliquen l'ordenament jurídiconormatiu actual. És així com funciona, doncs, la ideologia del bilingüisme, que, si d'un costat amaga la imposició política, d'un altre costat amaga la impossibilitat, i per tant la irrealitat, que en una mateixa societat puguin funcionar de manera estable dues llengües, totes dues amb el ma-

teix estatus de llengua general, és a dir que amaga la realitat d'aquesta coexistència: la substitució de l'una llengua per l'altra.

En l'elaboració d'aquesta idea, hi han participat tant l'Estat espanyol i els seus intel·lectuals orgànics (que, en això, ho són gairebé tots els intel·lectuals espanyols) com la mateixa Generalitat de Catalunya, igualment amb els propis intel·lectuals orgànics. Que l'Estat espanyol i l'espanyolisme en general, conseqüents amb el seu projecte secular d'annexió i assimilació nacionals, de genocidi lingüístic i cultural, hagin vist en la propagació i la consolidació d'aquesta idea del bilingüisme català una manera de fer passar bou per bèstia grossa, és a dir, de fer aparèixer una política d'asfíxia letal com si fos una política de justícia, igualtat i democràcia, pel que fa a la llengua, és comprensible. És més, era inevitable des del moment, de feblesa institucional, en què l'Estat va haver d'acceptar l'"oficialitat" del català.

Però que aquesta idea falsificadora de la realitat lingüística del país hagi estat igualment aconseguida, teoritzada i propagada pel Govern de Catalunya i hagi condicionat la manera de "veure" la realitat de molts mestres i molts servidors públics en general (personal sanitari, personal de serveis socials, etc.) i sobretot del jovent, no és comprensible. La Generalitat, certament, no podia establir i aplicar un règim lingüístic frontalment contrari al que establia l'ordenament constitucional espanyol i en aquest sentit potser, sobre el paper, va anar tan enllà com podia anar. Però ningú no li podia prohibir d'explicar-se a ella mateixa i d'explicar al país quina era la situació real de la llengua, quina trampa significava el concepte de "bilingüisme" encunyat pels agents estatals i ningú no li podia impedir de fer conscient la població, i el jovent en particular, de la política d'imposició del castellà com a mitjà assimilista i desnacionalitzador, que poc tenia a veure amb la protecció dels drets personals dels immigrants d'origen espanyol.

11. Conseqüències de la implantació de la ideologia bilingüista

Ningú no podia impedir des del 1980, ni ara mateix ningú no podria impedir a les institucions catalanes de fer conscient la població que aquesta bilingüització perversa ha conformat uns comportaments alienats, unes rutines interioritzades, unes reaccions automatitzades de la població catalanoparlant a favor sempre del canvi de llengua cap al castellà. Ningú no podia haver impedit, ni ara tampoc podria impedir, que aquest comportament de deslleialtat lingüística i d'autoodi fos combatut per les institucions catalanes amb les idees d'autocentrament, d'autoestima i de defensa dels drets de tots els ciutadans, immigrants o no, de constituir un sol cos social sense subordinacions dels uns als altres a l'hora d'intercomunicar-se socialment, i que això només es podia aconseguir defensant i parlant la llengua de la nació, no pas col·laborant a desfer-la sense denunciar aquesta desfeta.

I si no s'entén que durant trenta-cinc anys les institucions democràtiques de Catalunya no hagin denunciat —ans al contrari, hagin maquillat— la realitat de la subordinació i la substitució lingüístiques, no pas deguda a l'existència d'una població d'origen immigratori, sinó deguda a la política lingüicida d'un estat annexador i desnacionalitzador, encara es pot entendre menys que dins el procés independentista actual hi hagi qui vulgui continuar sostenint aquesta mena de tergiversacions i hi hagi qui s'aboni a titllar d'eticistes, identitaris essencialistes i apocalíptics aquells que miren la realitat de cara, no defugen el fet que el conflicte existeix (no pas per culpa dels ciutadans, que en són, tots, les víctimes, sinó per la imposició política) i estan convençuts de les potencialitats i la viabilitat futures de la llengua catalana, és a dir, de la possibilitat de revertir el procés de substitució. Igualment com estan convençuts del sentit comú i la bona fe de molts, segurament la majoria, dels castellanopar-

lants funcionals, que ho són per la impossibilitat d'esdevenir catalanoparlants efectius en una situació com la descrita que els ho impedeix.

12. Potencialitats per a un redreçament efectiu

Amb la llengua passa com amb la majoria de qüestions: la necessitat crea l'òrgan. Si no hi ha necessitat o possibilitat de fer servir una llengua, no es fa servir. No sembla pas cert, ni és provat, que la majoria de ciutadans familiarment castellanoparlants refusin de parlar el català ni que hi tinguin res en contra. Més aviat cal pensar el contrari, atès que en els padrons i les enquestes hi ha més del noranta per cent de ciutadans que declaren entendre el català, més del vuitanta per cent que declaren saber-lo parlar (que no vol dir que el parlin efectivament), i més del seixanta per cent que declaren saber-lo escriure. Aquestes xifres, i encara més tenint en compte la part de ciutadans d'immigració més recent no castellanoparlant, no serien pas possibles sense que una part molt substancial de castellanoparlants familiars no tingués una actitud positiva, molt positiva, envers la llengua del país (independentment que les competències que declaren posseir siguin més o menys certes). Com també es pot prendre com un índex d'actitud molt favorable a la maltractada llengua del país l'acceptació pràcticament unànime que les famílies castellanoparlants demostren envers la immersió lingüística dels seus fills, malgrat com els agents del nacionalisme espanyol els burxen les orelles perquè la rebutgin. Per tant, tot fa creure que si no parlen normalment català és simplement perquè no els cal fer-ho (i en molts casos no poden fer-ho encara que ho vulguin, perquè el catalanoparlant familiar se sent violent si no s'hi adreça en castellà). En qualsevol cas, ningú no fa un esforç quan l'esforç és innecessari.

Sí que hi ha una part, tot fa pensar que minoritària, de castellanoparlants familiars que viuen a Catalunya que estan en contra del català i que es neguen a parlar-lo, però aquests no només estan en contra del català, sinó que estan també radicalment en contra de la reconstrucció nacional de Catalunya i, per exemple, mai no votaran per la seva independència. Aquest espanyolisme militant intenta que els ciutadans caiguin en la trampa de creure que la qüestió de la llengua és una prioritat per a tots els castellanoparlants familiars, i per tant intenten posar la gent en la disjuntiva d'escollir entre salvar el país o salvar la llengua. D'això, se'n diu xantatge. Cal ser conscients que intentaràn per tots els mitjans possibles de dividir la societat catalana a partir de la qüestió de la llengua falsament presentada, però la manera d'evitar-ho no és pas fent el que hem fet sempre, és a dir, negar la realitat i creure'ns la que ens volen imposar, sinó tenint confiança en nosaltres mateixos, en la nostra capacitat —i el nostre deure— d'integració i d'acolliment real.

I a partir d'aquest refermament cal tenir la capacitat i el deure d'escampar la nova consciència lingüística desalienada i autocentrada entre tots els ciutadans, tots sense més distincions ni discriminacions, per aconseguir que el nou país sigui també un país lingüísticament normal, on la llengua del país sigui, com pertot arreu, la llengua general, i els parlants d'altres llengües per raó d'origen extracatalà tinguin reconeguts els drets lingüístics que siguin pertinents (és a dir, tots els que siguin possibles sense ser privilegis). Si ho aconseguim, no solament serem un país normal, sinó "més normal", perquè serem un país encara millor, en l'aspecte lingüístic, que molts d'altres.

13. Conclusions

1a El procés actual de substitució del català pel castellà a Catalunya no es deu a l'existència d'una gran massa de població que funciona com a monolingüe castellanoparlant, sinó a l'inrevés: aquesta massa s'ha pogut formar acumulativament durant els darrers cinquanta anys perquè prèviament hi ha hagut, intensificant-se durant tres segles fins ara mateix, una política persistent de l'Estat espanyol de bilingüització forçosa, totalment efectiva des del franquisme, de la població catalana i d'imposició jerarquitzada del castellà com a llengua general a Catalunya.

2a El nou règim postfranquista espanyol, amb les institucions de feble autogovern català que en depenen jurídicopolíticament, ha donat cobertura legal a aquest procés de substitució i li ha donat cobertura ideològica, amb el nom de "bilingüisme", fins al punt de fer-lo invisible davant el conjunt de la població catalana.

3a Entre les diverses condicions que caldria establir perquè pogués començar una reversió del procés actual de substitució lingüística, sembla que les dues més bàsiques i prèvies serien:

- a) L'anul·lació de l'estatus jurídicopolític del castellà com a llengua nacional (territorial, general o per defecte) a Catalunya, és a dir, això que l'Estat espanyol entén per "llengua oficial".
- b) L'anul·lació de la bilingüització obligatòria en castellà de la població escolar de Catalunya (l'ensenyament del castellà seria únicament optatiu al costat de l'ensenyament de les altres llengües ofertes com a optatives).

Grup de Treball sobre la Llengua
Barcelona - Sabadell, 14 de març de 2015

Tercer nivell

Model sociolingüístic desitjable per a la societat catalana. Paper del català; paper de les altres llengües que s'hi parlen; paper de les principals llengües auxiliars europees i mundials.

1. Introducció

Els consensos socials al voltant de temes crucials orienten polítiques, iniciatives legislatives o accions administratives, que superen sovint el debat polític. Els consensos majoritaris a inicis del segle XX afavoriren la incorporació de la llengua i la cultura catalanes en la construcció del país, amb la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, al costat d'altres infraestructures fonamentals per a l'ensenyament i la culturització del país com la xarxa de biblioteques. El desig de l'època era actualitzar el corpus de la llengua i normativitzar-la. Després de la dictadura, el consens polític responia a la voluntat popular de recuperar la llengua, de normalitzar-la i de tornar-li l'estatus que no hauria hagut de perdre mai. En ambdós moments històrics el marc estatal és el mateix, l'espanyol, i la llengua hegemònica establerta pels poders de l'Estat també la mateixa: el castellà.

El procés cap a la independència ha de construir nous consensos, nous objectius estratègics en els temes crucials de convivència: la llengua no pot quedar relegada d'aquest procés. Quin ha de ser l'escenari desitjable per a la llengua en la República catalana? El mateix d'ara? No sembla raonable. Atesa la sostinguda voluntat del poble català de mantenir viva, productiva i plenament funcional la seva llengua (el català) malgrat les dificultats, ara, més que mai, és l'hora de caminar cap a l'assoliment d'una llengua normal en un país normal.

En aquest document, tot allò que es dirà per al català és aplicable a l'occità pel que fa a la Vall d'Aran i a la llengua de signes catalana.

2. Llengua no marcada

La llengua no marcada és aquella que els membres d'una comunitat empren per defecte; a cap habitant de París o de Madrid li surt d'adreçar-se a un desconegut en rus, àrab o anglès; només ho fa si té constància que no entén la llengua pròpia de la comunitat (*NB: quan parlem de llengua pròpia en aquest document ens referim a la llengua pròpia del territori, llengua històrica original en la construcció de la nació*) o si fracassa en un primer intent d'entendre's amb aquest desconegut pot ser que ho intenti en una llengua forana. Qualsevol nouvingut que pretengui arrelar en un país, el primer missatge implícit que rep és justament el de quina és la llengua que li cal aprendre si es vol naturalitzar i aquesta és la llengua no marcada, la que tothom fa servir en primera instància per adreçar-se-li.

Una llengua normal és una llengua no marcada, la llengua que per defecte vehicula les comunicacions públiques i que és prioritzada pels parlants en les intercomunicacions grupals.

En la situació de llengua no marcada o normal, els parlants de la llengua pròpia no han de fer esforços per poder-s'hi expressar. En la situació de llengua no marcada o normal, els ciutadans que usen familiarment altres llengües, encara que configuren grups nombrosos, no troben estrany que la llengua pròpia sigui la llengua comuna, la llengua que s'usa per defecte en qualsevol circumstància.

El primer objectiu per aconseguir de tenir un país normal pel que fa a la llengua ha de ser el de convertir el català en la llengua no marcada. El principal obstacle per aconseguir-ho és l'estat de submissió mental dels catalanoparlants nadius després de segles de sotmetiment al poder de l'Estat, d'imposició i extensió del castellà, i de paral·lela persecució i minorització del català per part de l'Estat espanyol. Si volem mostrar-nos plenament sobirans i no un succedani de la Catalunya autonòmica, caldrà esforçar-se a superar aquesta actitud (sovint inconscient) de subordinació política, cultural i lingüística, reforçada ara per la potència que el castellà, llengua imperial (segons la categorització de Calvet), ha assolit al món i per les praxis hegemòniques del mercat.

3. Primera llengua de l'Administració

A qualsevol país normal, els ciutadans s'adrecen a l'administració en la llengua pròpia i hi reben resposta. Quan l'administració s'adreça, sigui a un ciutadà concret, sigui a la totalitat, també ho fa en la llengua pròpia. Això no impedeix, en els països més oberts a la diversitat lingüística, que l'administració faci campanyes en altres llengües, hi faciliti informació, pàgines web o formularis, tant per millorar la relació amb els governats com per donar facilitats a futurs inversors, turistes, etc. o per incardinar-se més eficientment en les estructures supraestatals. També és possible, en les administracions sensibles, que responguin, en la mesura del possible, en la llengua emprada pel sol·licitant.

Per a Catalunya voldríem allò que és normal a tot arreu (que l'Estat i la vida pública funcionin en la llengua pròpia del país i que hi hagi una sola llengua d'intercomunicació en les trobades casuals entre desconeguts), però en una versió oberta a la riquesa del multilingüisme. Que el català hi sigui la primera llengua, la llengua per defecte, però que hi hagi una política compromesa de foment del poliglòtisme entre els treballadors de l'administració que faci que a qualsevol nivell jeràrquic de qualsevol departament hi hagi gent preparada per desenvolupar les seves funcions professionals en les dues llengües dels estats veïns i en la llengua dels organismes internacionals de què formarem part, en el sentit que, a més del requisit immanicable de coneixement ple del català, el coneixement de les llengües de l'entorn sigui un mèrit molt ben valorat per a accedir a qualsevol lloc de feina a l'Administració.

4. Llengua/llengües de l'acció exterior

L'acció cultural exterior ha d'orientar-se a la difusió i el reconeixement internacional de la cultura catalana i en català, establint convenis de col·laboració amb entitats de foment del català d'arreu dels Països Catalans, alhora que caldrà mantenir la cooperació amb entitats de promoció i normalització del català que romanguin en territori espanyol.

En funció dels seus interessos, l'Estat català haurà de valorar la conveniència d'ingressar en o de cooperar amb les agències lingüístiques supraestatals i d'acció cultural exterior dels països amb territoris de parla catalana, com ara la Francofonia i les estructures principals de la «Hispanofonia» (Instituto Cervantes i Acción Cultural Española).

Pel que fa a les relacions internacionals, hauran de menester un cos diplomàtic poliglòt i una política lingüística específica en funció de la presència de Catalunya en organismes internacionals o regionals.

5. Llengua vehicular de l'ensenyament

Un dels temes que han generat més consens a Catalunya els darrers anys és que l'ensenyament a tots els nivells ha de tenir el català com a única llengua vehicular i que la immersió lingüística en català dels infants i joves de famílies d'arrels foranes s'ha de potenciar com a instrument d'anivellament social i d'integració. En aquest sentit, caldrà garantir que el 100% de la població escolar acaba la formació obligatòria amb plenes competències comunicatives en la nostra llengua. També hi ha consens entre els especialistes que el gran dèficit del nostre sistema escolar és que el castellà s'imposa en les relacions interpersonals dels alumnes per les inèrcies del mercat i pels hàbits oposats dels dos principals grups lingüístics: mentre que els castellanoparlants aprenen inconscientment en el seu entorn familiar les estratègies per forçar el canvi de codi dels que se'ls adrecen en una altra llengua —generalment, català—, els catalanoparlants adquireixen, com si formés part del català, la submissió a la llengua forastera i cuiten a canviar de llengua quan l'interlocutor manté la seva.

Cal assegurar totes les mesures jurídiques, pressupostàries i de formació del professorat per tal de facilitar l'èxit del model escolar a formar parlants plenament competents i que assumeixin amb naturalitat el català com a llengua no marcada.

Per una altra banda, cada cop hi ha més pedagogs que insisteixen en la necessitat de l'acompanyament a les famílies durant l'aprenentatge escolar, entès com la interacció entre mestres i pares per tal d'harmonitzar els fluxos que rep l'escolar durant la seva formació. Per aquest motiu, en el cas de les famílies immigrades en què els pares no sàpiguen català, les dificultats d'aprenentatge es poden veure multiplicades per la incomunicació entre escola i família. En conseqüència, les famílies immigrades amb fills en edat escolar hauran de ser objecte de campanyes que els conscienciiïn i d'atencions que els ajudin a adquirir el nivell mínim de la nostra llengua per tal de poder ser agents actius en la formació de llurs fills. Aquestes campanyes i atencions tenen un terreny especialment adobat en les associacions d'immigrants que els donen suport.

Pel que fa a l'oferta curricular d'aprenentatges lingüístics, cal bastir un sistema educatiu català sense les limitacions actuals, que fan excessiva i prematura la presència de diverses llengües als inicis de l'ensenyament obligatori. De fet, s'ha de produir una veritable millora en el coneixement de llengües, de forma que el català sigui après recuperant la naturalitat de l'ús entre la comunitat educativa i que al final de l'ensenyament obligatori tots els estudiants disposin de competència lingüística en tres llengües. La segona llengua d'aprenentatge escolar hauria de ser una llengua d'ampli abast (castellà, anglès, francès...) i la tercera llengua podria ser, per als alumnes de les famílies d'origen estranger, la seva llengua familiar, aprofitant la riquesa que aporten les moltes llengües parlades a Catalunya.

Finalment, en el cas de la docència universitària, l'ús del català com a llengua vehicular és tan important com en els nivells precedents per tal de garantir que qualsevol especialista que hagi de tractar amb la població en general (metges, arquitectes, advocats...) o que s'hagi d'integrar al sistema educatiu sigui capaç de desenvolupar l'ofici en la nostra llengua. Atesa la importància que té la recerca de cara a obtenir una docència universitària de qualitat, caldrà garantir que totes les publicacions de recerca fetes en el marc de projectes sostinguts amb fons públics tinguin, si més no, versió en català.

6. Llengua de la justícia

En un país normal s'espera que la llengua pròpia sigui la llengua d'ús generalitzat en l'àmbit de la justícia. Això no exclou que un estat modern i democràtic hagi de ser especialment sensible als drets lingüístics dels ciutadans que compareixen a la justícia (inculpats, víctimes, testimonis). Cal garantir-los la comunicació fluida i també la percepció que no es produeixen situacions injustes per causes lingüístiques.

Aspirem, doncs, a un sistema judicial en què totes les parts puguin, de manera natural, expressar-se en llengua catalana. Tots els professionals de la justícia (jutges, fiscals, advocats, procuradors, administratius) caldrà que tinguin el dret i el deure de saber català per a l'exercici dels seus càrrecs a la República Catalana, i l'occità si llurs destinacions són a la Vall d'Aran. Qualsevol ciutadà implicat en qualsevol fase d'un procés judicial, de qualsevol àrea del dret i en qualsevol jutjat o òrgan judicial, ha de poder expressar-se i ser atès en català.

Dins del sector judicial, cal fer esment també de les activitats de notaris i registradors mercantils i de la propietat. El català haurà de ser la llengua per defecte dels registres oficials, per tal com és un servei públic i de compliment obligat. Els assentaments dels registres podran fer-se en altres llengües, a petició dels particulars mitjançant traduccions jurades. Els actes notarials, amb independència de l'estatus que tinguin la professió de notari a la República catalana, caldrà que tinguin el català com a llengua per defecte, bé que els particulars poden demanar una versió paral·lela en una altra llengua de les que l'Administració posi a disposició.

7. Llengua majoritària dels mitjans audiovisuals

Qualsevol persona que hagi viatjat sap que arreu d'Europa es dona la contradicció que l'espai radioelèctric és gestionat per l'Estat amb criteris d'interès públic i que les lleis del mercat fan que l'anglès tingui un rol essencial en aquest àmbit i en general en tota la indústria del lleure (pel·lícules, videojocs, música; en menor mesura, teatre, indústria editorial, oferta de lleure...). En el nostre cas, entre els criteris d'interès públic que han de condicionar la gestió de l'espai radioelèctric, n'hi ha dos que són crucials per a la llengua: *a)* que hi hagi una àmplia oferta de qualitat que ajudi a dinamitzar el català i a fer-lo assequible als novinguts i als infants que no el tenen com a llengua materna i *b)* que hi hagi una política d'Estat de negociació de reciprocitats amb els Estats veïns per tal que les principals cadenes en català arribin a tota la nació, independentment de quin Estat administra cada territori. Tenint en compte que avui dia és extremament senzill per a l'usuari d'optar entre versió original i versió en català, cal potenciar la nostra reconeguda indústria del doblatge per tal que sigui possible seguir sèries o films de qualitat en la nostra llengua sense impedir que qui vulgui es valgui de la versió original.

Com que és previsible que els supremacistes espanyols que romandran a Catalunya seguiran atacant la nostra llengua amb els vells arguments i altres de nous, té un valor simbòlic molt important que cap llengua, ni tan sols el castellà, sigui una excepció en les polítiques de doblatge de films, de subtitulació dels informatius o en la publicitat.

Actualment el panorama dels mitjans audiovisuals no es restringeix només a les concessions de cadenes de ràdio i de televisió en la distribució de l'espai radioelèctric, sinó que Internet hi fa un paper fonamental. En aquest entorn, l'emissió i la recepció de missatges (blogs, xarxes socials, vídeos compartits) són comunicacions individuals; per això les polítiques de gestió dels mitjans hauran d'incloure accions de promoció de l'ús del català i d'impuls de la traducció i adaptació d'aplicacions i continguts.

8. Llengua obligatòria en l'etiquetatge i en l'atenció als consumidors

El món de l'empresa presenta una diversitat molt gran i per tant aquest document només pot fer referència a algunes qüestions bàsiques relacionades amb els drets dels consumidors.

Per norma general, totes les empreses, de titularitat pública, parapública o privada, amb seu a Catalunya o fora de Catalunya, que comercialitzin productes o serveis de qualsevol mena en territori de la República catalana, hauran de garantir l'atenció i la informació als usuaris i als consumidors en llengua catalana, en qualsevol mena de comunicació oral o escrita, per defecte, és a dir, sense que l'usuari o el consumidor ho hagi de demanar en cap cas. Això inclou qualsevol mena de contracte d'alta o d'adhesió i qualsevol formulari a emplenar per l'usuari; qualsevol mena de correspondència amb usuaris o consumidors; qualsevol mena de publicitat del producte o el servei; qualsevol forma d'etiquetatge, d'instruccions d'ús i de prospectes informatius.

A fi d'assegurar l'atenció dels consumidors de la Vall d'Aran sense complicar la logística empresarial, la informació associada als productes (etiquetatge, instruccions i tota altra informació) hauria de ser escrita en català i en occità en tots els casos a tot el territori de la República.

El canvi desitjat de model sociolingüístic ha de tenir repercussions fonamentals en la relació de les empreses amb la llengua catalana. Una de les més evidents és la desaparició de subvencions per a la normalització del català. La condició de llengua no marcada farà que el català sigui incorporat a cada empresa, com a mínim, en les activitats regulades per llei. Tanmateix, per afavorir que les empreses vagin més enllà de complir la llei, caldrà que l'administració promogui el poliglòtisme dels recursos humans a les empreses, l'oferta de serveis multilingües, i la gestió del multilingüisme funcional i respectuós per a les relacions internacionals. Volem unes empreses normalitzades en català i obertes al món alhora. Per això, caldrà que el nou estat afavoreixi les accions empresarials o sectorials encaminades a reforçar l'ús i la qualitat del català i a potenciar el multilingüisme real i funcional (en oposició a l'intercanvi de *lingua franca* del castellà a l'anglès, com ara fan moltes multinacionals), amb campanyes i ajuts per a la formació lingüística del personal, per a les inversions en indústries de la llengua, o per a l'establiment de bones pràctiques en aquests aspectes, per exemple.

9. Llengua d'acollida

Partint de l'objectiu de fer un país normal, compartit per totes les entitats que aspiren a aconseguir un estat propi per a la nació catalana, donem per suposat que, amb les excepcions que calgui per raons d'edat o d'altres circumstàncies personals, el coneixement del català serà l'únic requisit de base lingüística exigint a qui vulgui entrar al mercat de treball català o obtenir la ciutadania catalana. Per tal que aquest requisit sigui entès pels aspirants com un dret i no com una barrera, cal que hi hagi cursos intensius d'acollida, totalment gratuïts i sense llistes d'espera. A més, caldrà que aquests cursos d'acollida sensibilitzin els nousvinguts, especialment els de llengua materna castellana, de la urgència d'aconseguir que el rol de llengua no marcada passi a jugar-lo el català i de com hi poden contribuir.

Grup Koiné

Can Formiga (Rubí), 18 d'abril de 2015

Quart nivell

Actuacions i intervencions a posar en pràctica per passar de la situació sociolingüística actual al model desitjable. Agents que han d'actuar en cada cas. Paper de les institucions polítiques i de l'administració pública.

1. Condicions prèvies perquè sigui factible una política de normalització.

L'existència d'un Estat català sobirà és una condició prèvia *sine qua non*, bé que tota sola no és suficient ni garanteix res més que la llibertat de poder actuar per normalitzar la llengua; que la normalització es faci efectiva depèn que hi hagi voluntat política de promoure-la.

L'existència d'un consens social majoritari sobre l'estricta necessitat de la normalització del català és una altra condició prèvia *sine qua non*. I aquest consens social depèn de la consciència que els ciutadans tinguin del conflicte lingüístic com a problema social i de llur voluntat democràtica de resoldre'l.

La no-obligatorietat de l'ús del castellà (ni de cap més llengua altra que el català) en cap àmbit d'ús general és una altra condició prèvia necessària (V. conclusions del Segon nivell, p. 27).

2. Objectius de la política de normalització.

Primer objectiu. Establir el Pla Integral de Normalització del Català a Catalunya, per mitjà del qual s'ha d'aconseguir:

- 1r.* Revertir la norma d'ús subordinat invertit actual en els àmbits d'ús general.
- 2n.* Aturar el procés actual de substitució lingüística del català pel castellà i el conflicte lingüístic subjacent.
- 3r.* En conseqüència, fer que el català torni a ser progressivament la llengua de Catalunya, és a dir, que recuperi plenament l'estatus que li pertoca com a llengua territorial i sigui, així, la llengua que efectivament facin servir per defecte totes les persones físiques i jurídiques en els àmbits d'ús general, tal com es descriu a la ponència del Tercer nivell.
- 4t.* Revertir el procés de substitució estructural actual, és a dir, la degradació castellanitzant en què es precipita l'estructura del català que es fa servir actualment, especialment entre les generacions més joves, i tornar a la llengua genuïna i d'evolució autònoma.

Segon objectiu. Implicar el conjunt de la societat de Catalunya en la posada en pràctica del Pla Integral de Normalització del Català a Catalunya, de manera que les persones i els agents socials en siguin els protagonistes, amb plena consciència social i plena voluntat democràtica.

Tercer objectiu. Establir el Pla Integral de Normalització de l'Occità a la Vall d'Aran, amb els mateixos objectius que el Pla Integral de Normalització del Català a Catalunya.

Quart objectiu. Implicar igualment el conjunt de la societat de la Vall d'Aran en els objectius del seu pla integral.

Cinquè objectiu. Establir el Pla Integral de Normalització de la Llengua de Signes Catalana, d'acord amb el que estableix la Llei del Parlament de Catalunya 17/2010, del 3 de juny, i la legislació i els plans de normalització que successivament siguin establerts per la República relatius a aquesta modalitat lingüística.

Sisè objectiu. Implicar el conjunt de la comunitat signant catalanoaranesa en els objectius del seu pla integral, i així mateix implicar les instàncies acadèmiques a impulsar la completa normativització d'aquesta llengua.

Setè objectiu. Implicar el conjunt de la societat catalana i aranesa en el coneixement de l'existència de la comunitat lingüística signant catalanoaranesa, de les característiques i les particularitats de la llengua de signes catalana i dels deures de tots els ciutadans, individuals i corporatius, a facilitar-ne l'ús plenament normalitzat.

3. *El concepte de "normalització" i el Pla Integral de Normalització Lingüística.*

El Pla Integral de Normalització que proposem parteix del concepte de "normalització" que s'explicita en el Tercer nivell, que és radicalment diferent del concepte que, amb el mateix nom, ha informat i informa encara la política lingüística de la Generalitat de Catalunya des del 1980 i el marc jurídic que l'empara, tal com s'analitza al Segon nivell (V. Segon nivell, § 9 i 10, pp. 23 i 24).

Per la Generalitat i les formacions polítiques que hi han donat suport, la normalització del català ha consistit i consisteix en el "restabliment del català en el lloc que li correspon com a llengua pròpia de Catalunya", afirmació correcta, però la mateixa llei de normalització que deia això després deixava clar que aquest "lloc" que correspon al català és, com a màxim, la igualtat amb el castellà "dins una concepció global en què tots els ciutadans acceptin l'ús de l'una llengua i de l'altra, les arribin a conèixer i assumeixin la recuperació de la llengua catalana com un dels factors fonamentals de la reconstrucció de Catalunya". Es tractava i sempre s'ha tractat només, com a objectiu màxim, de "superar l'actual desigualtat lingüística" i garantir "l'ús oficial d'ambdues llengües", és a dir, el català i el castellà. (Totes les citacions són del Preàmbul de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya.)

El nostre Primer nivell, amb la descripció que fa de la situació actual del català, és a dir, trenta-cinc anys després, no permet el més petit dubte sobre el fracàs d'una tal concepció de normalització lingüística. La "desigualtat" del català no solament no s'ha superat com prevenien els redactors de la Llei de normalització del 1983, sinó que s'ha agreujat, com més el castellà li ha anat prenent terreny en els àmbits d'ús general. I és que no hi ha lloc per a dues llengües o més amb el mateix estatus de llengua territorial en una mateixa i única societat, una societat amb la complexitat i la intensitat d'interactuacions d'una societat moderna com és la catalana, tal com ja van avisar alguns experts.

Aquesta "normalització", malgrat els aspectes positius que se li poden reconèixer (bàsicament, l'extensió del "coneixement" de la llengua i de l'ús preferent d'aquesta per les administracions públiques catalanes i altres entitats de dret públic), ha servit sobretot de tapadora de la realitat profunda: la subordinació en l'ús lingüístic dels catalans en la majoria d'àmbits d'ús general i la substitució de la llengua subordinada per la llengua subordinant o hegemònica. I aquesta substitució és tant en l'aspecte extern de la llengua (substitució de l'ús) com en l'aspecte intern (substitució de l'estructura). Un aspecte, aquest darrer, que és

ignorat o menystingut per molts responsables polítics i fins i tot per professionals de la llengua.

El Pla Integral de Normalització que proposem, que, com hem dit, només és aplicable en una situació de desaparició de la sobirania política que dóna suport a la llengua actualment hegemònica, parteix de la base que només hi pot haver una sola llengua amb l'estatus de llengua territorial, en el sentit de llengua d'ús general i per defecte, al conjunt de Catalunya, i aquesta llengua ha de ser la catalana. Contràriament, la llengua que li disputa i li usurpa contínuament aquest estatus, la llengua castellana, ha de perdre l'estatus que li permet aquest capteniment hegemonista, l'estatus de llengua d'Estat, i ha de veure reconegut, com les altres llengües d'immigració, l'estatus que li correspon com a llengua d'una part de ciutadans que, per raó de la dominació política, fins ara no han tingut consciència de la seva situació lingüística anòmala.

El Pla Integral de Normalització que proposem també parteix de la base que una veritable normalització significa un capgirament dels hàbits lingüístics de la societat catalana actual de tal magnitud que només és possible amb una presa de consciència social àmplia i profunda de la necessitat de fer-lo per al progrés, la cohesió i l'estabilitat del país, i amb la decisió, democràticament expressada per la majoria dels ciutadans, d'implicar-s'hi personalment, individualment, i que els poders públics prenguin totes les mesures coadjuvants perquè aquesta implicació reïxi socialment. La imatge més acostada a aquesta situació seria la de l'actuació mèdica: primer cal que el malalt accepti que està malalt, després cal que vulgui guarir-se i després cal que cooperi amb el metge per arribar al guariment. La primera cosa que caldrà, en efecte, és que la societat catalana, el conjunt dels ciutadans, accepti, reconegui que està lingüísticament malalta i que aquesta malaltia la pot acabar destruint com a tal societat catalana.

4. Criteris generals que han de presidir la normalització.

Les mesures de normalització s'han de referir sempre directament al capteniment lingüístic de les entitats i els agents socials, és a dir, als responsables de cada àmbit d'ús general: administracions, societats, empreses, centres, professionals en l'exercici de la professió, etc. i mai no als ciutadans individuals com a tals ciutadans.

Les mesures de normalització han de respectar sempre escrupolosament els usos lingüístics dels àmbits d'ús restringit.

Les mesures de normalització han de prescriure sempre en positiu, és a dir, establir allò que s'ha de fer i no pas allò que no es pot fer.

Les mesures de normalització han d'evitar la prescripció (i la sanció consegüent per infringir-la) sempre que puguin aconseguir el mateix resultat mitjançant l'incentiu. En aquest sentit, cal pensar que els ressorts de què pot disposar lliurement el govern d'un estat independent són incomparablement superiors en abast, en nombre i en eficàcia, a aquells de què ha pogut disposar la Generalitat autonòmica.

Sovint la millor solució pot ésser la combinació d'un marc prescriptiu genèric i l'establiment de plans d'acompliment del marc prescriptiu lliurement concertats entre l'autoritat lingüística i els agents socials i ben incentivats, específics per a cada tipus d'agent social.

5. Els agents de la normalització

5.1. El moviment popular per la normalització del català

El moviment popular per la normalització del català és l'estructura mestra del Pla Integral de Normalització. No hi ha possibilitat que reïxi la normalització del català si una majoria important de ciutadans no la fa seva com a cosa pròpia.

Això ha de ser així en molts d'aspectes, però fonamentalment en un que serà decisiu: no hi ha possibilitat que es reverteixi, a favor del català, l'ús lingüístic subordinat si una gran massa de ciutadans no decideixen de trencar la norma d'ús subordinat invertit i, doncs, de posar-se a parlar català en qualsevol lloc i circumstància i amb qualsevol mena d'interlocutor i s'hi mantenen des d'aleshores, és a dir, trenquen sistemàticament la norma d'ús subordinat invertit.

Actualment hi ha molt pocs ciutadans que trenquin la norma d'ús subordinat invertit. Naturalment, si en un lloc hi ha poca població originària de fora de Catalunya, la gent interlocuta molt més en català, però no és aquesta la qüestió, sinó que és en quina proporció en aquesta mateixa població la gent es manté parlant català davant d'una altra persona o unes altres que no hi parlen, tot i que almenys l'entenen. I ara com ara pertot arreu, en poblets menuts o en viles grans, és difícil de trobar algun capteniment que trenqui la norma d'ús subordinat invertit.

Doncs, perquè el procés de reversió esdevingués efectiu i decisiu caldria aconseguir que cap al 60% de ciutadans mantinguessin el català en totes les situacions. Aquesta seria la massa crítica. Un canvi així només es possible si s'organitza un moviment popular d'un activisme talment intensiu que es vagi creant la complicitat social necessària perquè tothom es vegi amb cor d'anar canviant la norma d'ús lingüístic en qualsevol àmbit d'ús. I no solament perquè les persones com a tals s'hi vegin amb cor, sinó també perquè els agents de normalització en cada àmbit d'ús (per exemple, els mestres envers els pares, els metges envers l'altre personal sanitari, etc.) se sentin amb prou suport social per a no defallir.

Cal pensar que fins que no s'arribi a la massa crítica, fer el canvi d'ús implica trencar una norma d'ús lingüístic tan interioritzada o més que una norma elemental de bona educació social, com ara no escopir o no rotar davant algú amb qui enraones. Aquest trencament costa, doncs, un esforç inicial molt gran per vèncer l'esma de l'ús subordinat i per afrontar la reacció de contrarietat o desconcert de l'interlocutor i la incomoditat de relació que tot plegat pot produir. Perquè la norma d'ús subordinat és interioritzada tant dins de qui se subordina com dins de qui espera com a lògic i natural que l'altre se subordini. Tots dos han de fer un esforç en una situació de trencament. Però qui necessita acumular força de voluntat és qui ha de fer el trencament.

És per això que qualsevol projecte d'un moviment popular per la normalització té totes les probabilitats d'esdevenir un conte de la vora del foc si no compta amb el suport decidit de les organitzacions nascudes de la voluntat democràtica popular per a dirigir i administrar la societat i els recursos que genera, és a dir, els poders públics. Per a engegar i mantenir un moviment popular de les dimensions requerides per a produir el canvi d'ús lingüístic a escala general de la societat cal, a més d'una voluntat popular autoorganitzada, una estructura lògica que només els poders públics poden sostenir durant un procés que necessàriament serà llarg, i lògicament aquests poders públics han de ser lliures i sobirans per a poder prestar aquest suport sense ser desautoritzats per cap poder superior.

L'autoorganització del moviment popular s'ha de basar en un voluntariat aplegat amb la finalitat exclusiva de canviar l'ús lingüístic. Catalunya és rica en experiències d'autoorganització

ciudadana, entre les quals n'hi ha hagut i n'hi ha d'específicament dedicades a la "defensa" i "promoció" de la llengua. Però allò que el Pla integral de normalització ha de promoure difereix de la majoria d'aquestes experiències pel que fa a l'escala organitzativa i pel que fa a l'objectiu.

Pel que fa a l'escala, el moviment popular ha de ser actiu a tot el territori i ha d'aplegar un percentatge molt significatiu de ciutadans voluntaris, que s'han d'agrupar en assemblees territorials. Potser la xifra de 100.000 voluntaris, progressivament assolida, no seria exagerada, per a una acció continuada i eficaç i un efecte de bola de neu.

Pel que fa a l'objectiu, cal canviar la mentalitat de "defensa" actual. Ja no serà qüestió de defensar el català d'un Estat dominador i dels qui el secunden, sinó de "defensar-lo" de nosaltres mateixos, és a dir, de vèncer dins de cada parlant la inèrcia a sotmetre l'ús del català a l'ús d'una altra llengua, sigui quins sigui l'interlocutor, el mitjà o la situació.

Cal entendre que parlem d'una autoorganització de ciutadans, no pas de "catalanoparlants". Cal partir de la idea que la divisió entre "catalanoparlants" i "castellanoparlants" és una divisió mental imposada per la ideologia del bilingüisme social. I aquesta ideologia és allò que cal esbandir, primer dins el mateix moviment popular per la normalització i tot seguit, per mitjà del moviment, a tota la societat. Per tant, cal que formin part del moviment popular qualssevol ciutadans, sigui quina sigui la llengua que parlin en els àmbits d'ús restringit (que altrament no serà només el castellà, sinó que seran moltes altres llengües i com més anirà més).

El moviment popular ha d'adoptar les formes d'actuació, els mitjans i les estratègies convenients per a crear en la població consciència lingüística, és a dir, consciència de la situació anormal en què es troba la societat catalana pel que fa als usos lingüístics, i de quines són les condicions per a passar de la anormalitat a la normalitat. De fet, doncs, aquesta conscienciació significa introduir els ciutadans als fonaments de la sociolingüística crítica (V. Apèndix, *a*, pp. 59-60).

Cal entendre que la xarxa d'entitats cíviques i culturals, l'associacionisme del país, s'ha d'involucrar íntimament amb el moviment popular per la normalització. N'han de ser una part essencial. Ha de fornir-li recursos materials i humans, és a dir, voluntariat. Trobar la manera de conjuntar i fer rutllar freqüentment voluntaris individuals i entitats pot ser un dels secrets de l'èxit del moviment.

La creació de consciència lingüística és el primer graó, però d'aquest cal passar a fer arrelar la pràctica del trencament de la norma d'ús lingüístic subordinat invertit, la qual cosa significa automàticament la pràctica d'un d'ús subordinant davant el parlant d'una altra llengua. En definitiva, ús del català amb tothom, en tota circumstància i en tots els àmbits d'ús general.

A aquest efecte, cal que hi hagi desplegada i vigent la normativa juridicolingüística que obligui les administracions, les entitats públiques, parapúbliques i privades i els professionals en l'exercici de la professió a l'ús, la protecció de l'ús i el respecte de l'ús del català. No es pot conscienciar i estimular un ciutadà perquè adopti una conducta lingüística normalitzada a la feina, si no hi ha la seguretat que no s'arrisca a una represàlia de l'empresa, per exemple.

El suport més important dels poders públics a l'extensió del moviment popular és, sens dubte, que vetllin perquè es compleixin les normes legals d'ús lingüístic i els plans de normalització. Però han de fornir també suport logístic a l'actuació i les campanyes del moviment de voluntaris: locals d'organització, locals de convocatòria pública, mitjans tècnics, especialment informàtics, transports, espais de ràdio i televisió, i qualssevol altres.

El moviment popular s'organitza per assemblees locals, territorials i sectorials, coordinades pel Consell Social de la Normalització de la Llengua Catalana (V. Quart nivell, § 5.3.2, p. 45).

Cal entendre, finalment, que el Grup Koiné es prepara per esdevenir el primer nucli del moviment popular de normalització lingüística. La seva actuació serà en un primer moment de conscienciació, a partir del manifest llançat públicament, i anirà impulsant la constitució de grups de suport del manifest per tot el territori.

5.2. Els poders públics estatals, territorials i municipals i les administracions respectives.

Tots els nous poders públics de la República i les administracions respectives han de tenir ben clar que la anormalitat lingüística i el conflicte lingüístic introduïts a la societat catalana per l'acció històrica i present de l'Estat espanyol són, un cop resolta la qüestió de la independència, l'afer més important a resoldre, no solament per a normalitzar la llengua, per a normalitzar els usos lingüístics, sinó per a normalitzar la societat tota. És no solament una qüestió d'Estat, sinó probablement la principal qüestió d'Estat. I han de tenir clar que, un cop l'Estat espanyol ha deixat de poder intervenir sobiranament en els afers catalans, no és cosa acceptable que continuïn amagant el cap sota l'ala com feia la Generalitat autonòmica. Els primers a introduir claredat i consciència lingüística a la societat són ells. Els primers agents de la normalització han de ser els poders públics.

5.2.2. El poder constituent

El primer poder que haurà de tenir clara la consciència lingüística i, per tant, s'haurà d'haver desempallegat de la falsa consciència bilingüista, és el poder constituent. Si finalment esdevé un fet el propòsit de fer passar la materialització de la voluntat constituent per procediments de democràcia participativa, cosa excel·lent si és fa seriosament i amb garanties, vol dir que en aquest moment ja hi haurà d'haver generalitzada a la major part de la població i de les entitats cíviques i polítiques la informació que pot fornir-los aquella "introducció dels ciutadans als fonaments de la "sociolingüística crítica" a què ens hem referit suara (V. § 5.1, p. 39, 5è paràgraf). En definitiva, voldrà dir que la consciència lingüística ja haurà de ser una realitat socialitzada. D'aquesta manera, el poder constituent podrà formular una disposició constitucional sobre el fet lingüístic que no solament no obstaculitzi el procés i les polítiques de normalització lingüística, sinó que els obri la porta com a imperatiu constitucional. No cal dir que si això es fa així, el referèndum final de la Constitució tampoc no oferirà problemes en l'aspecte lingüístic.

5.2.3. El poder legislatiu

Tot seguit, el poder legislatiu ordinari, ha de fornir el marc juridiconormatiu bàsic de la normalització, inclosa la institucionalització de l'autoritat normalitzadora i incloses les responsabilitats del poder executiu i del poder judicial tocant a l'aplicació i al compliment de la legislació lingüística (V. § 5.1, p. 39, 14è i 15è paràgrafs). I després haurà de tenir cura que, en la legislació que es vagi produint que contingui disposicions sobre usos lingüístics, aquests siguin concordants amb el marc de la normalització.

5.2.4. El poder executiu.

El Govern té un paper fonamental en l'impuls de la normalització lingüística, tant dins les seves pròpies administracions com a tota la societat, i ha de ser el suport ferm del moviment popular de normalització (V. 5.1, 14è paràgraf). També té un paper fonamental en l'elaboració i l'aplicació dels plans estatals de normalització lingüística, començant pel mateix Pla integral, que ha d'articular les directrius, les actuacions, els agents i els instruments del procés de normalització a mitjà termini i a llarg termini. D'una altra banda, té un paper essencial en l'organització i el funcionament de la vigilància perquè es compleixi la legislació lingüística, sigui mitjançant els dispositius d'inspecció d'altres matèries (fiscalitat, comerç, indústria, etc.), sigui amb un dispositiu específic per a la qüestió de la llengua. Recordem que, com expressa el primer criteri enunciat al § 4 (p. 37), la normativa lingüística no ha d'obligar la conducta dels ciutadans com a tals, individualment, sinó que ha d'obligar les entitats, les corporacions, a respectar els drets lingüístics i a atènyer-se als usos lingüístics establerts.

5.2.5. El poder judicial

El sistema judicial té la delicada responsabilitat de dirimir amb equitat i sensibilitat els plecs per qüestió de llengua (precisament perquè la casuística de l'ús de la llengua sempre és molt delicada), d'omplir els buits legals segons l'esperit de la normalització lingüística i d'establir, així, una jurisprudència que ajudi a l'acompliment reeixit del procés de normalització i de cap manera no l'entrebanchi. I, al capdavant, que empari els drets de tothom. També ha de vetllar, no cal dir, perquè els magistrats i tota l'administració de justícia siguin un model de compliment dels usos lingüístics establerts.

5.2.6. Els poders municipals i els territorials

Els poders locals, per la proximitat que tenen amb els ciutadans, són els que poden donar més suport de tota mena al moviment popular per la normalització segons les necessitats i els requeriments de cada lloc. També són els que poden vetllar amb més detall pel compliment de la legislació lingüística i impulsar plans municipals i comarcals de normalització adequats a la realitat del municipi i de la comarca. Per això, són uns col·laboradors indispensables per al Govern de la República, de l'una banda, i per al moviment popular per la normalització, de l'altra.

5.2.7. Les administracions públiques i els serveis públics

Les administracions i tots els serveis públics, siguin de titularitat pública, parapública o privada tenen el deure de col·laborar en l'avanç del procés de normalització, de respectar i fer respectar els drets lingüístics i de complir i fer complir les lleis lingüístiques. Però n'hi ha uns que hi poden tenir una incidència molt determinant, en un aspecte o un altre, especialment:

- El sistema de formació del professorat.
- El sistema d'ensenyament de tots els nivells.
- El sistema d'acollida de la immigració.
- El sistema sociosanitari i d'atenció a la gent gran.
- El sistema de lleure infantil i juvenil.
- El sistema de mitjans de comunicació.

En els apartats següents esbossem les especificitats d'aquests sistemes pel que fa a l'impuls de la normalització lingüística. El fet que la majoria siguin de caràcter mixt públic i privat no ha d'obstar perquè tots els centres, tant els públics com els privats, compleixin la legislació lingüística, apliquin les mateixes directrius de l'autoritat lingüística, donin el mateix suport al moviment popular per la normalització i col·laborin els uns amb els altres per assolir la plena normalització.

5.2.8. El sistema de formació del professorat

El professorat és clau per a assegurar el reeiximent de la normalització en el sistema educatiu. Sense un professorat profundament preparat lingüísticament i pedagògicament per a l'ensenyament de la llengua, en els diferents nivells, amb mètodes nous, perquè els actuals no són gaire vàlids, no solament a Catalunya, sinó a molts altres països, per a assegurar la destresa lingüística que demana la societat moderna, no serà possible que l'escola i la universitat compleixin la gran tasca que els pertoca en la normalització lingüística dels països.

5.2.9. El sistema d'ensenyament

En efecte, el sistema d'ensenyament ha de transmetre sòlidament les estructures del català genuí, dialectal a les àrees on el dialecte es manté viu, estàndard pertot, i la destresa en l'ús dels diferents registres, tant en la llengua oral com en l'escrita. Cal reintroduir en l'ús habitual i espontani de les noves generacions la fonètica, la pronúncia i les entonacions genuïnes, els girs de frase, el sistema pronominal, el sistema partitiu, el sistema anafòric i el sistema verbal propis del català i la riquesa fraseològica i paremiològica de la llengua. En els nivells superiors, cal, a més, exercitar en l'ús precís dels llenguatges d'especialitat. I, finalment, el sistema d'ensenyament haurà d'integrar nivells, no obligatoris, d'ensenyament per a adults de la llengua i d'aprofundiment del coneixement i l'ús de la llengua. No cal dir que el coneixement profund i l'expertesa pràctica en l'ús de la llengua han d'anar íntimament lligats al coneixement de la cultura, en un sentit molt ampli de formes de vida i de civilització, tradicional i literària, que ha anat formant la mateixa llengua.

Però, d'una altra banda, el sistema d'ensenyament ha de transmetre també una consciència lingüística ferma, que no pugui trontollar en una societat en què els usos lingüístics seran trontollants durant molt de temps, per unes quantes generacions. El alumnes dels diferents nivells, no solament hauran de ser capaços d'entendre quina és la situació real de la llengua dels adults, sinó que hauran d'anar preparats per a saber-hi reaccionar fins al punt de poder "instruir" aquests adults en l'ús del català genuí i en l'afermament de la lleialtat lingüística. En aquest sentit, a partir d'una certa edat, han de poder esdevenir un dels puntals més sòlids del moviment popular per la normalització. També els mestres i el personal administratiu escolar han de fer la mateixa funció de transmetre consciència lingüística i models de lleialtat lingüística als pares i tutors dels alumnes. Ja han fet sovint aquesta funció en l'etapa autonòmica i caldrà que la continuïn fent amb més profunditat i més suport institucional.

5.2.10. El sistema d'acollida de la immigració

L'acolliment de la immigració ha de ser capaç d'introduir les persones novigudes en el coneixement suficient i l'ús segur de la llengua abans que s'integrin en l'organització de treball de Catalunya i segons les funcions i les especialitats que hi hagin d'exercir. Tothom qui arribi per primera vegada a Catalunya amb el propòsit de viure-hi i treballar-hi per un temps definit o indefinit, o definitivament, sigui un metge, un futbolista o un manobre, ha de passar per un programa intensiu d'acolliment al país, en el qual la formació lingüística i historicocultural ha de tenir un paper fonamental.

5.2.11. El sistema sociosanitari i d'atenció a la gent gran

Pel gran volum de treballadors que implica i pel contacte permanent que estableix amb pràcticament tota la població, de totes les edats, amb centres implantats a tot el territori, el sistema sociosanitari té una responsabilitat cabdal en l'impuls de la normalització de la llengua catalana. Primer de tot, impulsant-la dins la pròpia organització. En aquest aspecte, els metges, amb la seva autoritat damunt la resta del personal i dels pacients, són els que hi tenen la màxima responsabilitat, tant pel que fa a la llengua oral com a l'escrita. Si els metges prenen una posició ferma de lleialtat lingüística —per tant, de trencament de la norma d'ús subordinat invertida—, la resta del personal sanitari anirà seguint i tot plegat esdevindrà un exemple prestigiós per a la població usuària (talment com ara, al contrari, prestigien la norma de subordinació).

En l'àmbit sociosanitari i en el sistema de lleure i d'atenció per a la gent gran, aquest trencament de la norma de subordinació s'ha de dur a terme de manera complementària a un tracte humà exquisit envers la població d'origen immigratori ja jubilada i d'edat força avançada, de la qual no és esperable ni l'ús del català ni en molts casos el simple coneixement. Es tracta, avui dia, de població d'orígens molt diversos que sovint no coneix cap més llengua que la pròpia d'origen. Caldrà, doncs, tenir una cura, destresa i sensibilitat especials envers aquests col·lectius.

5.2.12. El sistema de lleure infantil i juvenil

Aquest sistema ha de funcionar, en l'aspecte lingüístic, com una prolongació complementària del sistema educatiu, amb les mateixes responsabilitats i els mateixos propòsits. La tasca que pot acomplir té especificitats remarcables referides a la pràctica de la llengua col·loquial espontània en un ambient desreglamentat i lliure i en l'ús intensiu de vocabularis especialitzats referits a jocs, esports i altres destreses. Per a això, cal que els monitors de lleure tinguin la preparació adequada.

5.2.13. El sistema de mitjans de comunicació

És un altre sector vital per a l'extensió i l'afermament de la normalització lingüística. Publicacions impreses i electròniques, emissores de ràdio i canals televisius, per qualsevol sistema de transmissió, que es distribueixin o emetin als àmbits d'ús general, han de tenir ben clara quina responsabilitat social i nacional tenen en aquesta qüestió. Primer de tot, han d'aconseguir que els textos que publiquen o els programes que emeten siguin impecables quant a la llengua que empren. Han d'exigir a periodistes, guionistes, locutors, presentadors i tot altre personal un català modèlic, quant a genuïnitat i riquesa, correcció fonètica, etc., sense complexos, perquè, efectivament, serà el principal model per a la generalitat de la població. Modèlic en l'ús de tots els registres, no solament en l'ús de l'estàndard formal. No cal dir que a la proa d'aquest moviment hi ha d'haver el català emprat pels mitjans públics nacionals. D'una altra banda, la responsabilitat també ha de ser en la pràctica de la lleialtat lingüística sense fissures en el funcionament organitzatiu dels diaris, les revistes i les emissores. I finalment la pràctica i l'exigència de la lleialtat lingüística hi ha de ser també envers les empreses, els realitzadors externs i envers les persones a les quals es fan entrevistes, comentaris d'actualitat, etc. Per posar un exemple, no pot ser que s'encarregui un documental o una sèrie televisiva a directors, actors, personal auxiliar, etc. que ho realitzin en una llengua altra que el català.

5.3. *La institucionalització de l'autoritat lingüística.*

El Pla Integral de Normalització Lingüística del Català a Catalunya ha de tenir un entramat institucional que en garanteixi la reglamentació, la coordinació, la vigilància, la resolució de contradiccions i conflictes, aquests a reserva del recurs quan escaigui a l'autoritat judicial, i, en definitiva, el compliment de les finalitats que el Pla persegueix. Aquest entramat institucional constitueix l'autoritat lingüística de Catalunya i ha de representar els tres peus fonamentals del progrés de la normalització tant de l'ús (estatus) com de l'estructura (corpus): el poder executiu, la mobilització social i el referent acadèmic. Per això proposem que aquesta autoritat sigui constituïda per:

- L'Agència de la Llengua Catalana.
- El Consell Social de la Normalització de la Llengua Catalana.
- L'Institut de la Llengua Catalana.

5.3.1. *L'Agència de la Llengua Catalana.*

L'Agència de la Llengua Catalana és l'organisme, amb rang de ministeri de la República, que té totes les competències sobre la política lingüística a Catalunya, incloent-hi la llengua de signes catalana, i a la Vall d'Aran només pel que fa a la dita llengua de signes (V. Nivell cinquè, 1.3, Base 1). Específicament, té la responsabilitat de l'elaboració, la gestió i l'actualització del Pla Integral de Normalització del català i de la llengua de signes catalana. Al capdavant hi ha el director de l'Agència, amb el rang de ministre.

L'Agència elabora el projecte d'Estatut de la Llengua Catalana (ELC; V. Cinquè nivell, § 1.2, p. 47), i els eventuais projectes de reforma d'aquest, el desplega normativament i en garanteix el compliment. Supervisa les disposicions sobre usos lingüístics contingudes en la normativa sobre matèries no lingüístiques emanades dels diferents ministeris i en garanteix el compliment. Amb aquest fi, ha d'establir els sistemes de vigilància i d'inspecció adequats i és qui té la facultat d'imposar les multes administratives que hi hagi establertes per la contravenció a les lleis lingüístiques. També pot recórrer d'ofici als tribunals per denunciar la vulneració dels drets lingüístics.

L'Agència impulsa el desplegament normatiu de l'ELC i coordina les actuacions dels altres departaments del Govern de la República concernents directament o indirecta a matèria lingüística. Amb aquest fi, presideix la Comissió interministerial corresponent. Igualment concerta amb els altres departaments ministerials i les administracions, els serveis i les empreses que en depenen els plans de normalització respectius, els segueix i els avalua.

L'Agència dissenya, presenta a l'aprovació del Govern de la República, executa i avalua el compliment dels plans de normalització estatals, generals i sectorials (V. Cinquè nivell, §§ 2.1 a 2.4, pp. 55-56). Signa els convenis i els programes de normalització amb les empreses i les entitats que ho sol·liciten, en fa el seguiment i estén els certificats corresponents, que pot suspendre o revocar si hi ha incompliments posteriors. Així mateix, supervisa els plans de normalització comarcals i municipals i els dóna el vistiplau, i pot delegar en les autoritats territorials o municipals l'exercici d'algunes de les seves facultats d'aplicació de plans estatals sectorials.

L'Agència, d'acord amb l'Institut de la Llengua Catalana, estableix el nomenclàtor oficial dels territoris, dels nuclis de població, de les vies de comunicació interurbanes i dels topònims de

Catalunya. Altrament, supervisa els nomenclàtors dels espais urbans, que són de competència municipal.

L'Agència presenta al Parlament un report anual de la seva actuació i de la situació del procés de normalització lingüística.

L'Agència forma part de l'Institut de la Llengua Catalana, en consorci amb l'Institut d'Estudis Catalans i altres centres acadèmics dels països de llengua catalana (V. § 5.3.3, p. 45).

5.3.2. El Consell Social de la Normalització de la Llengua Catalana.

El Consell Social de la Normalització de la Llengua Catalana és un organisme públic autònom, constituït per representants territorials i sectorials del voluntariat del moviment popular per la normalització lingüística. És coordinat per un president i una comissió permanent elegits pel mateix Consell entre els seus membres. Els membres del Consell es renoven per terços cada any. El Consell treballa en ple i en comissions i emet resolucions, declaracions, recomanacions, parers, reports i estudis.

El Consell té com a funció principal de coordinar organitzativament el moviment popular per la normalització i establir-ne directrius i programes generals. Recull les peticions, els suggeriments i les queixes que els adreça qualsevol assemblea i qualsevol voluntari i els dona el curs que creu oportú.

El Consell és l'òrgan consultiu principal del Govern de la República i dels governs territorials i municipals en tots els afers relatius a la política lingüística, a la legislació lingüística i als plans de normalització. Inversament, el Consell és legitimat per a fer propostes, preguntes i reclamacions al Govern. Amb aquestes finalitats, es relaciona amb l'Agència de la Llengua Catalana mitjançant una comissió mixta paritària, presidida pel president de l'Agència.

5.3.3. L'Institut de la Llengua Catalana.

L'Institut de la Llengua Catalana és un òrgan consorciat entre l'Agència de la Llengua Catalana, l'Institut d'Estudis Catalans, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, l'Institut de Filologia Valenciana, el Departament de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears, pels altres departaments universitaris de Filologia Catalana i els altres centres acadèmics d'estudi de la llengua de tot el domini lingüístic i pels col·legis i les associacions de professionals de la llengua, el qual té per objecte principal de coordinar i harmonitzar l'establiment d'un model de llengua recuperada de la substitució estructural castellanitzadora i francesitzadora, que sigui apta per als diferents registres, per a les diverses àrees dialectals i per a les diferents especialitats científiques i tècniques.

Els poders públics, les administracions respectives i les empreses que en depenen, l'ensenyament en tots els nivells i els mitjans de comunicació públics adopten la llengua establerta per l'Institut de la Llengua Catalana. L'Agència de la Llengua Catalana és l'organisme estatal encarregat de vehicular per tots els centres públics aquesta llengua establerta i de vetllar perquè hi sigui efectivament adoptada.

L'Institut té com a organismes adjunts, entre més que es puguin crear, el Centre d'Observació i Seguiment de la Llengua, l'Institut de la Traducció, l'Institut del Teatre, l'Escola Superior d'Assessorament Lingüístic i el Servei General d'Assessorament Lingüístic. Aquest darrer és obert de manera gratuïta a les consultes de tots els ciutadans individuals i, mitjançant pagament, a les empreses i les entitats.

Grup Koiné

Can Formiga (Rubí), 18 de juliol de 2015

Cinquè nivell

Marc legal a establir per donar cobertura al quart nivell. Institucions a crear o a reorientar, criteris a adoptar i polítiques a aplicar per aconseguir les finalitats del quart nivell (language planning).

1. El desplegament juridiconormatiu bàsic

1.1. La Constitució

La Constitució de la República, tant la que tingui caràcter provisional, com la definitiva, referendada popularment, hauria d'establir el mínim essencial en matèria de llengua.

No sembla pertinent d'invocar usos oficials mitjançant la paraula «oficial», el concepte de la qual s'ha pervertit políticament en la mentalitat de la majoria de ciutadans per la pràctica que n'ha fet l'Estat espanyol. (V. *Llengua oficial*, dins Llista de termes, p. 64).

Hi pot haver diverses formulacions, sempre que resti explícit el caràcter de llengua territorial del català a Catalunya i de l'occità a la Vall d'Aran. La formulació més adequada, al nostre parer, podria ser aquesta:

Article N. Llengua

1. El català és la llengua de Catalunya, compartida amb altres territoris de fora de la República, com són l'Alguer, Andorra, la Catalunya del Nord, la Franja de Ponent, les Illes Balears i el País Valencià.

2. L'occità és la llengua de la Vall d'Aran, compartida amb la resta de territoris de llengua occitana de fora de la República.

3. La República i totes les administracions públiques s'expressen en català o en occità segons quin en sigui el territori.

4. La República i totes les administracions públiques poden expressar-se en llengües altres que el català i l'occità per raó de particularitats d'atenció a ciutadans catalans o estrangers i dels usos internacionals.

1.2. L'Estatut de la Llengua Catalana (ELC)

L'Estatut de la Llengua Catalana és l'instrument legislatiu bàsic per a donar suport legal al Pla Integral de Normalització del Català a Catalunya. Ha d'establir els drets lingüístics fonamentals i ha d'abastar tots els àmbits d'ús general de la llengua.

1.2.1. Drets lingüístics fonamentals que ha d'establir l'ELC

- 1r. Tothom té el dret i el deure de conèixer el català, oral i escrit. (V. tanmateix § 1.2.2.9, p. 53.)
- 2n. Tothom té el dret d'accedir al coneixement de la llengua catalana i a progressar en el domini d'aquesta, sense cap cost i a qualsevol edat.
- 3r. Tothom té el dret d'expressar-se en català, de paraula i per escrit, en qualsevol lloc, per qualsevol mitjà, en qualsevol circumstància i amb qualsevol interlocutor.
- 4t. Tothom té el dret d'ésser atès en català, sense haver-ho de demanar, per les administracions públiques, els serveis de salut, els serveis socials i, en general, les institucions, els organismes, les entitats i les empreses, públics, parapúblics i privats que actuen a Catalunya.
- 5è. Els treballadors tenen el dret d'exercir totes les activitats en català. (V. tanmateix § 1.2.2.7, Base 29, p. 51.)
- 6è. Els consumidors de béns i els usuaris de serveis tenen el dret d'ésser informats i servits, de paraula i per escrit, en català, sense haver-ho de demanar.
- 7è. Cap altre dret, ni personal ni col·lectiu, no pot prevaler damunt aquests drets lingüístics fonamentals.
- 8è. Tothom és legitimat per a adreçar-se a les autoritats governatives, als jutjats i als tribunals per a obtenir la protecció administrativa o judicial de l'exercici d'aquests drets fonamentals, sense cap cost.
- 9è. El Govern de la República i els governs territorials i municipals són legitimats, amb tota la capacitat jurídica necessària, per a actuar d'ofici o a instància de qualsevol persona, juntament amb els afectats o separadament, exercint les accions polítiques, administratives o judicials pertinents per fer efectiu els compliment d'aquests drets fonamentals.

1.2.2. Àmbits d'ús general que ha de regular l'ELC i bases d'aquesta regulació

1.2.2.1. Àmbit del dret i la justícia

Base 1. El català és la llengua del poder legislatiu. El Parlament actua sempre en català, oralment i per escrit. Les lleis i tots altres texts són redactats, aprovats i publicats en català. Se'n poden fer versions en altres llengües, però només té validesa jurídica el text català.

Base 2. El català és la llengua del poder judicial. Les persones jurídiques i els professionals del dret i la judicatura en l'exercici de llurs funcions s'adrecen en català als tribunals i als organismes que exerceixin funcions judicials o d'arbitratge. Els jutges i els magistrats i tot el personal dels jutjats i les instàncies judicials o d'arbitratge s'expressen, oralment i per escrit, en català, bé que han de respectar la regulació del sistema provisional d'excepcions per als ciutadans d'origen forà arribats a l'època de sobirania espanyola (V. § 1.2.2.9, p. 53) i les que hi hagi establertes per als ciutadans estrangers no residents. Les resolucions i les disposicions judicials es redacten en català i, si cal acompanyar-les de versions en altres llengües, l'únic text amb validesa jurídica és el català. En qualsevol cas, ningú no pot restar en indefensió per causa de la llengua.

1.2.2.2. Àmbit del govern i l'administració pública

Base 3. El català és la llengua del Govern de la República, dels governs municipals, dels governs territorials, de les administracions respectives i de tots els serveis, els organismes, les entitats i les empreses que en depenen orgànicament o jurídicament.

Base 4. El personal al servei de les administracions públiques actua en català en l'exercici de les seves funcions. L'administració contracta el personal amb un domini del català, oral i escrit, adequat a la feina per la qual el contracta; només exigeix el coneixement d'una altra llengua o unes altres llengües si és requerit per la feina que ha de fer. Els convenis amb els treballadors públics han d'estipular, per a cada llengua requerida, el plus a percebre pel treballador, que ha de ser proporcional a la titulació acreditativa del domini exigít.

Base 5. Tots els documents administratius són redactats i publicats en català, sense excloure que ho puguin ésser també en altres llengües. En qualsevol cas, l'únic text amb validesa jurídica és el català. Les administracions fan en català, oralment i per escrit, totes les comunicacions i avisos al públic, sense excloure que ho puguin fer en altres llengües, en el qual cas el català sempre hi té preferència.

Base 6. Les persones jurídiques i els professionals en l'exercici de llurs funcions s'adrecen en català a les administracions públiques i els presenten en català qualsevol documentació. Les administracions es relacionen en català amb les persones físiques en general, però han d'ajustar-se a allò que estableix la regulació del sistema provisional d'excepcions per als ciutadans d'origen forà arribats a l'època de sobirania espanyola (V. § 1.2.2.9, p. 53).

Base 7. Els documents públics de tota mena, pactes, contractes, estatuts de constitució, disposicions testamentàries i tots altres són redactats i elevats a fe pública en llengua catalana, sense excloure que puguin anar acompanyats de versions en altres llengües; en aquest cas, el text català és el que ha d'anar necessàriament subscript per les parts intervinents i l'únic que té validesa jurídica.

Base 8. Tots els registres públics actuen en català, fan els assentaments en català i lliuren en català les certificacions que els són sol·licitades, sense excloure que hi puguin acompanyar traduccions a una altra llengua a requeriment del sol·licitant; en aquest cas, el document en català és l'únic amb validesa jurídica.

Base 9. Els sindicats de treballadors, les patronals, les cambres agràries i de comerç, els col·legis professionals, les corporacions acadèmiques i tots altres organismes o entitats parapúblics actuen, oralment i per escrit, en català, amb els mateixos criteris que s'apliquen a l'administració pública.

1.2.2.3. Àmbit de la retolació pública i la toponímia

Base 10. La retolació de totes les vies públiques és en català i també el text de tots els indicadors i els senyals de trànsit. Els topònims tenen com a forma única la forma catalana, grafiada com ho estableix l'Institut de la Llengua Catalana.

1.2.2.4. Àmbit de l'ensenyament

Base 11. El català és la llengua de l'ensenyament, públic i privat, en tots els nivells, graus i especialitats. Tots els centres d'ensenyament, públics i privats, tenen el català com a llengua vehicular i fan l'ensenyament en català, sens perjudici de

l'ensenyament que sigui pertinent de fer en altres llengües per raons d'especialitat, per raons psicopedagògiques o per conveni internacional.

Base 12. En l'ensenyament universitari, els professors estrangers convidats per un període curt (no contractats) poden utilitzar una llengua altra que el català com a llengua d'ensenyament. Els estudiants vinguts de centres estrangers en virtut de programes d'intercanvi són introduïts, pel centre universitari on s'inscriuen, a un coneixement suficient de la llengua catalana si no arriben amb aquest coneixement.

Base 13. El material d'ensenyament, escrit o audiovisual, en tots els nivells, graus i especialitzacions, és en català (amb les mateixes excepcions damunt indicades). Els organismes competents del Govern de la República vetllen perquè n'hi hagi sempre disponibilitat i igualment vetllen perquè hi hagi disponible en català la bibliografia i la documentació complementàries per als nivells secundari i professional i la bàsica del nivell universitari.

Base 14. La llengua catalana és matèria d'ensenyament en tots els nivells i graus de l'ensenyament, inclòs l'universitari, d'acord amb els plans i els programes establerts pel Govern de la República. L'ensenyament de la llengua catalana és exercit únicament pels professors que hi són habilitats mitjançant els certificats o els diplomes establerts i lliurats pel Govern de la República. En l'ensenyament de zero a tres anys, tot el personal ensenyant ha de tenir l'habilitació pertinent de mestre de llengua catalana corresponent a aquest nivell. El centre o l'organisme pertinents només lliuren els certificats o els diplomes de cada grau i especialitat als alumnes que tenen el coneixement del català establert pels plans i els programes corresponents.

Base 15. L'ensenyament del català i l'ús vehicular del català en els nivells de zero a tres anys i primari es fa en la varietat dialectal pròpia del lloc on hi ha el centre. En el nivell primari s'introdueix progressivament la varietat estàndard tot mantenint la fonètica de cada dialecte. En l'ensenyament secundari, el professional i l'universitari s'ensenya el català estàndard, general o especialitzat segons que escaigui.

Base 16. L'ensenyament del català no exclou l'ensenyament d'altres llengües, amb caràcter obligatori, pels plans i els programes de cada nivell i especialitat establerts pel Govern de la República, o per les universitats o escoles, en l'ensenyament superior. L'aprenentatge obligatori d'altres llengües sempre té caràcter optatiu entre les diverses llengües per a l'alumne o els seus tutors, segons que escaigui.

1.2.2.5. Àmbit de la recerca

Base 17. El català és la llengua vehicular i la llengua general de treball de tots els centres de recerca públics i privats, sens perjudici del que hi hagi establert per als investigadors estrangers convidats, que en cap cas no pot contravenir als drets del personal català del centre.

Base 18. Les publicacions concernents a la recerca científica i tècnica es fan generalment en català, sense excloure que també es publiquin en altres llengües i llevat que només vagin adreçades a la comunitat especialitzada internacional. Els centres de recerca i els organismes pertinents del Govern de la República, acordadament, han de facilitar als investigadors la publicació en català i les eventuais traduccions a altres llengües.

1.2.2.6. *Àmbits dels mitjans de comunicació, dels espectacles, de les activitats de lleure i dels esports*

Base 19. Els mitjans de comunicació d'abast nacional de qualsevol modalitat, públics i privats, s'expressen en català.

Base 20. Els mitjans de comunicació audiovisual d'abast nacional poden permetre que persones estrangeres o espectacles de fora de Catalunya s'hi expressin en altres llengües, subtitulades al català. Quant a la música cantada, es dona preferència a la cantada en català.

Base 21. Les publicacions impreses de difusió o comercialització general a Catalunya són en català, sens perjudici que les empreses editores puguin editar i imprimir publicacions en altres llengües amb destinació a mercats estrangers.

Base 22. Tot el que s'estableix en matèria de mitjans de comunicació i publicacions no afecta l'ús de llengües altres que el català en els àmbits d'ús restringit. Tampoc no afecta les emissions terrestres en altres llengües procedents d'altres països si hi ha establertes amb aquests concertacions d'intercanvi amb les emissions produïdes a Catalunya.

Base 23. Els teatres oberts al públic en general ofereixen almenys el 60% d'obres i espectacles d'autors catalans o en traducció catalana. Les obres o espectacles que ofereixin en altres llengües han de disposar d'un servei de traducció o de subtitulació en català.

Base 24. Les sales de projecció cinematogràfica obertes al públic en general ofereixen únicament en català els films produïts a Catalunya. Els films produïts fora de Catalunya poden ésser oferts doblats al català o en la versió original amb subtitulació en català. Aquests mateixos criteris s'apliquen per a la difusió televisiva d'obres cinematogràfiques.

Base 25. Les activitats de lleure adreçades als infants i al jovent es desenvolupen, oralment i per escrit, íntegrament en català, sens perjudici de les activitats derivades de l'aprenentatge d'altres llengües per als alumnes que les aprenen.

Base 26. Les activitats de lleure adreçades al públic adult es desenvolupen, oralment i per escrit, en català, sens perjudici del que disposa la regulació del sistema provisional d'excepcions per als ciutadans d'origen forà arribats a l'època de sobirania espanyola (V. § 1.2.2.9, p. 53).

Base 27. Els clubs esportius i totes altres associacions esportives actuen, oralment i per escrit, en català i tenen el català com a llengua de comunicació general amb el públic. Si contracten jugadors o esportistes estrangers, els han de facilitar prou coneixement de la llengua per a poder-s'hi expressar internament i en les relacions amb el públic.

1.2.2.7. *Àmbit de la indústria, el comerç, els serveis i l'empresa*

Base 28. Tota empresa creada en territori català, els seus establiments i les seves filials i sucursals tenen nom català, en els elements genèrics. Tota empresa creada o establerta en territori català actua en català internament i externament, oralment i per escrit. En especial, genera la documentació comptable en català, emet en català totes les comunicacions, orals i escrites, adreçades al personal i redacta i publica en català, dins del territori català, les ofertes de feina o de promoció. Això no priva que

tingui el nom en altres llengües i actuï en altres llengües quan es relaciona amb persones o empreses d'altres països.

Base 29. L'empresa, en les ofertes de feina, demana en tots els casos el domini del català, en el nivell adequat a la feina a fer, i només demana el domini d'una altra llengua o unes altres per als llocs que el requereixin. És responsabilitat de l'empresa de provar a la persona interessada, al sindicat concernit o, si escau, a l'Agència de la Llengua Catalana que el coneixement d'una altra llengua és requerit per la tasca a acomplir. Els convenis col·lectius han d'estipular, per a cada llengua requerida, el plus a percebre pel treballador, que ha de ser proporcional a la titulació acreditativa del domini exigít.

Base 30. Si una empresa contracta personal de nacionalitat no catalana, li ha de facilitar el domini de la llengua catalana necessari per al compliment de la feina que ha de fer abans que s'incorpori normalment al lloc de treball. L'empresa és responsable que el fet de disposar de personal estranger no sigui motiu perquè es vulnerin els drets lingüístics fonamentals del personal català.

Base 31. Els convenis col·lectius i tota documentació que hi vagi annexa són escrits en català; si per cap raó convé que tinguin versions en altres llengües, el text català és el que ha d'anar subscript per les parts i el que té validesa jurídica.

Base 32. Tota empresa establerta en territori català etiqueta en català els productes que fabrica amb destinació al mercat català, en qualsevol sistema d'envàs, embolcall i embalatge que faci servir, i així mateix, redacta en català tota la informació que acompanya els dits productes o s'hi refereix, incloent-hi les descripcions, les instruccions d'ús i els certificats de garantia i també els catàlegs, els prospectes, els llibrets, els desplegable i qualsevol altra mena d'informació. Si l'etiquetatge i la informació es redacten també en altres llengües, el català hi ha d'ésser en lloc preferent i amb un cos de lletra superior (V. tanmateix, quant a l'occità, § 1.3, Base 3, p. 54).

Base 33. Els productes que es fan servir interactuant lingüísticament d'alguna manera, com ara joguines infantils, jocs, aparells electrodomèstics, aparells informàtics o vehicles, ofereixen aquesta interacció en català, sense excloure que la puguin oferir en altres llengües a elecció de l'usuari; en qualsevol cas, la llengua oferta per defecte és el català.

Base 35. Les empreses importadores són responsables del compliment de les normes lingüístiques en el cas dels productes fabricats fora de Catalunya, sigui demanant al fabricant estranger que adequi el producte a aquestes normes, sigui adequant-l'hi pel seu compte abans de distribuir-lo al mercat català. Subsidiàriament, els establiments de venda dels productes són responsables que aquests compleixin les normes lingüístiques, tant si el producte és d'origen nacional com si és d'importació.

Base 36. Les empreses que comercialitzen serveis de qualsevol mena en territori català, els ofereixen i els presten en català, oralment i per escrit. Especialment, han de tenir en català la documentació impresa relativa a les condicions, la sol·licitud i la contractació de prestació del servei. Aquesta documentació també pot ser disponible en una altra llengua, a sol·licitud de l'usuari del servei; en qualsevol cas, el text del contracte subscript per les parts ha d'ésser en català.

Base 37. Les empreses que comercialitzen des de fora del territori català serveis de qualsevol mena per mitjans telefònics o telemàtics que siguin accessibles des de territori català han d'incloure el català entre les llengües ofertes en la mateixa mesura en què hi incloguin altres llengües dels estats amb qui Catalunya estigui unida per tractats internacionals.

Base 38. Els establiments oberts al públic ofereixen en català l'atenció al client, sense que aquest l'hagi de demanar. Si el client demana l'atenció en una altra llengua, la hi poden prestar i poden anunciar aquesta atenció especialitzada. Igualment els establiments ofereixen en català, oral i escrit, els anuncis, els avisos, les informacions, els catàlegs i tota altra mena de comunicació. Si a aquestes comunicacions hi acompanyen una versió en una altra llengua, la comunicació en català té preferència de lloc i, si és escrita, de mida de lletra.

Base 39. Tota la publicitat de productes i serveis feta, oralment o per escrit, per qualsevol mitjà de difusió general dins el territori català és feta íntegrament en català. Les empreses anunciantes en són les responsables primeres; subsidiàriament, també en són responsables les agències de publicitat i els mitjans que difonen la publicitat. Qualsevol excepció a aquesta norma ha d'ésser autoritzada per l'Agència de la Llengua Catalana.

1.2.2.8. Àmbit de les entitats i associacions sense ànim de lucre

Base 40. Les entitats i les associacions sense ànim de lucre, culturals, polítiques, religioses i de tota altra mena, constituïdes i registrades a Catalunya tenen nom català i actuen normalment en català internament i externament, oralment i per escrit, sense excloure que organitzin conferències, simposis, convencions, actes de culte o altres actes que, pel caràcter internacional que tenen o perquè es poden considerar com a inscrits en un àmbit d'ús restringit per raons comunitàries, convingui fer en altres llengües. En tot cas, però, les publicacions impreses i les pàgines web que, per les dites raons, no siguin en català han de portar en català les indicacions registrals de la persona jurídica que n'és responsable.

1.2.2.9. Disposició transitòria sobre les excepcions per als ciutadans d'origen forà arribats a l'època de sobirania espanyola

Base 41. Els ciutadans o residents d'origen forà que al moment de proclamar-se la República tinguessin 65 anys d'edat o més són exempts del deure de conèixer el català, si no tenen cap mena de contracte de treball.

Base 42. Els ciutadans o residents d'origen forà exempts del deure de conèixer el català per raó d'edat, segons el que estableix la Base 41, tenen el dret que les administracions públiques els atenguin en una llengua que puguin entendre.

Base 43. Els ciutadans o residents d'origen forà arribats a Catalunya amb 18 anys d'edat o més abans de la data de proclamació de la República, si no coneixen el català o no el coneixen prou, a fi de poder complir el deure de conèixer-lo, tenen el dret d'accedir a un curs intensiu i immersiu de català, a càrrec de la República i sense perdre el lloc de feina o el subsidi de desocupació.

1.3. Bases per a la regulació de l'ús de l'occità a la Vall d'Aran

Base 1. El Conselh Generau d'Aran té plens poders per a regular l'ús de la llengua occitana a la Vall d'Aran.

Base 2. Els drets lingüístics i la regulació dels àmbits d'ús general establerts per l'ELC són aplicadors a la Vall d'Aran, substituint en tots els casos "català" i "llengua catalana" per "occità" i "llengua occitana", fins que el Conselh Generau d'Aran no estableixi un Estatut de la Llengua Occitana. A aquest fi, el Govern de la República ha de fer la versió de l'ELC adaptada en occità, amb el títol d'Estatut Provisionau dera Lengua Occitana ena Val d'Aran, la qual, després de rebre la conformitat del Conselh Generau, tindrà ple valor legal.

Base 3. L'etiquetatge i la informació dels productes de distribució general al territori de la República poden distribuir-se també a la Vall d'Aran si porten en occità els mateixos texts que porten en català i sempre en lloc preferent respecte d'altres llengües.

Base 4. Els poders de la República han de publicar la versió occitana oficial de tota la normativa que hagi de tenir efectes a la Vall d'Aran i han de fer servir l'occità en totes les relacions, orals i escrites, amb els ciutadans de la Vall d'Aran.

1.4. Bases per a la regulació de la llengua de signes catalana a Catalunya i a la Vall d'Aran

Base 1. La llengua de signes catalana, emprada a Catalunya i a la Vall d'Aran, ha de tenir el ple reconeixement i la plena protecció dels poders de la República, de les administracions públiques i de tota la societat de Catalunya i de la Vall d'Aran.

Base 2. La protecció de la llengua de signes catalana ha d'incloure l'aprenentatge de la llengua, la docència en aquesta llengua, l'acreditació professional per a fer-ne la interpretació, la institucionalització acadèmica i la plena normativització de la llengua, l'existència dels canals de participació social en les polítiques lingüístiques relacionades amb aquesta llengua i l'adopció de tots els mitjans possibles per a superar les barreres discriminatòries i garantir a les persones sordes signants l'accés a la informació, la comunicació i els serveis públics essencials en condicions d'igualtat.

Base 3. La República, des del moment en què resta constituïda, integra en el seu ordenament jurídic i aplica la Llei 17/210, del 3 de juny, aprovada pel Parlament de Catalunya i tota la normativa de la Generalitat de Catalunya que l'hagi desplegada. Així mateix, estableix el Pla Integral de Normalització de la llengua de signes catalana i l'aplica mitjançant els plans de normalització generals i sectorials pertinents.

1.5. El desplegament de la normativa bàsica sobre la llengua

La normativa bàsica sobre la llengua damunt especificada haurà de ser desplegada pel Govern de la República, pels diferents ministeris i pels governs territorials i municipals, d'acord amb les competències de cadascun. Aquest desplegament, en forma de decrets, ordres, reglaments, ordenances, etc., constituirà el bloc legislatiu general sobre el català a Catalunya. Aquest desplegament ha de ser impulsat i coordinat per l'Agència de la Llengua Catalana (V. Quart nivell, § 5.3.1, p. 44).

A part el bloc legislatiu general, moltes regulacions sectorials (per exemple, normativa de funció pública, codi de consum, lleis industrials, llei de marques i patents, etc.) caldrà que incorporin prescripcions sobre usos lingüístics concrets, coherents amb el bloc legislatiu general. Aquestes prescripcions, doncs, també han de ser supervisades per l'Agència de la Llengua Catalana.

Quant a l'occità a la Vall d'Aran, el Conselh Generau ha de tenir competències exclusives per a determinar la política lingüística a la Vall d'Aran (V. § 1.3, Base 1, p. 54) i, per tant, li pertoca d'establir la legislació bàsica i fer-ne el desplegament, o bé validar com a definitiva la translació que el Govern de la República hagi fet d'ofici, d'acord amb la Base 2 (p. 54). Els poders de la República i les administracions respectives han d'atenir-se, pel que fa al seu ús lingüístic per a la Vall d'Aran, al que estableixi la normativa del Conselh Generau.

1.6. La preservació de la sobirania en matèria lingüística en els tractats amb la Unió Europea i en altres concertacions internacionals

En la concertació de convenis i tractats internacionals, especialment pel que fa a la Unió Europea, cal que el negociador català vagi ben sensibilitzat i preparat pel que fa als requeriments lingüístics, atès que a l'altra part hi ha Estats amb les respectives llengües consolidades com a llengües territorials, de fa almenys un segle, i, per tant, no tenen necessitat de tantes cauteles i mesures protectores com sí que tindran el català a Catalunya i l'occità a la Vall d'Aran. En concret, caldrà preservar la primacia de l'ús del català i de l'occità en l'etiquetatge, les instruccions i totes altres informacions adreçades als compradors i usuaris en general i no acceptar que les llengües de la República restin englobades i confoses en "paquets lingüístics" adreçats al mercat peninsular ibèric, en què la primacia correspongués al castellà (com ja passa ara respecte del portuguès).

Quant als tractats i les concertacions amb el Regne d'Espanya, caldrà vigilar sobretot que qualsevol concessió que es faci a la difusió de productes culturals en castellà o d'emissions radiofòniques i televisives en aquesta llengua al territori de la República tingui una correspondència equivalent a la difusió de productes culturals i emissions en llengua catalana al territori de l'Estat espanyol. També caldrà comprometre el Regne d'Espanya a no posar cap trava ni limitació a la concertació de convenis culturals i lingüístics entre la República Catalana i les institucions, les entitats i les empreses del País Valencià, de les illes Balears i de la Franja de Ponent i a respectar i fer respectar absolutament la unitat de la llengua catalana.

En el mateix sentit caldrà fer concertacions amb la República Francesa, en general, i en especial pel que fa a la Catalunya del Nord.

2. Els plans de normalització

Els plans de normalització són els instruments amb què els poders públics i les administracions respectives estableixen i programen l'aplicació de la política lingüística encaminada a normalitzar l'ús del català i de l'aranès a partir de l'estatus actual de llengües subordinades. Els plans de normalització poden ser estatals, territorials i municipals, segons l'àmbit d'aplicació i l'autoritat a qui correspon de definir-los i aplicar-los.

2.1. Els plans estatals

El pla estatal bàsic és el que hem anomenat Pla Integral de Normalització del Català a Catalunya, les línies mestres del qual hem definit i esbossat tal com creiem que s'hauria de ver-

tebrar. Atès que en matèria lingüística el Conselh Generau d'Aran hauria de gaudir de sobirania plena, el pla bàsic de normalització de l'occità a la Vall d'Aran que aprovés el Conselh Generau hauria de tenir la consideració de pla estatal i la República l'hauria d'assumir com a propi.

La República Catalana, com a Estat plenament democràtic, caldria que definís i establís la seva planificació lingüística mitjançant els procediments més democràtics adequats a cada nivell de planificació. Així, el pla estatal bàsic de normalització convindria que fos definit i establert amb la participació directa dels ciutadans i que fos finalment aprovat pel Parlament.

2.2. Plans de normalització de l'Administració

Els altres plans de normalització han de derivar del Pla Integral, a fi de concretar-ne l'aplicació en cada àmbit i en cada sector. En primer lloc, hi ha d'haver plans de normalització estatals per a cadascun dels grans àmbits de l'Administració de la República: Sanitat, Serveis Socials, Ensenyament, Universitat i Recerca, etc., els quals s'haurien de referir al personal i al funcionament dels centres dels diferents serveis públics de cada àmbit, concertats amb la representació de totes les parts i els nivells implicats en cada cas.

2.3. Plans i programes de normalització d'empeses

En segon lloc, hi ha d'haver plans estatals dels grans sectors i subsectors productius: indústria, agricultura, comerç i altres serveis (banca, turisme, etc.), referits a la normalització de les empreses de cada sector, concertats amb les patronals i els sindicats concernits en cada cas. Aquests plans sectorials s'han d'aplicar mitjançant programes de normalització d'empresa, convinguts de mutu acord entre l'Agència de la Llengua Catalana i l'empresa, després d'haver estat informats els representants del personal de l'empresa.

El programa de normalització d'empresa ha d'abraçar tots els establiments que l'empresa tingui en el territori de la República. Ha de referir-se a tots els aspectes de l'activitat de l'empresa: contractació, facturació, retolació, comunicacions internes, orals i escrites, publicitat, etc., i ha de fixar terminis de compliment definitiu per a cada aspecte. Aquests terminis específics poden anar més enllà dels que hi hagi establerts amb caràcter general, si ho concerten ambdues parts, i en aquest cas l'empresa resta eximida del compliment del termini general.

La concertació dels programes d'empresa ha de ser voluntària, però dins un termini llarg que hi ha d'haver establert (podria ser entre cinc i deu anys) perquè totes les empreses s'hagin normalitzat obligatòriament. Per als primers anys del termini hi podria haver incentius, a fi d'evitar que les empreses esperessin el final del termini per a normalitzar-se. En aquest cas, caldria que la importància de l'incentiu minvés a mesura que s'acostés el venciment del termini i caldria que l'incentiu s'apliqués també a les empreses que ja siguin normalitzades abans de la vigència del pla de normalització del seu sector i, per tant, l'Agència de la Llengua Catalana els hagi estès d'entrada el certificat de normalització sense necessitat de concertar cap programa de normalització.

2.4. Plans i programes de normalització d'entitats i professionals

Igualment hi ha d'haver plans i programes estatals de normalització per a les entitats sense objecte de guany: associacions, fundacions, etc., amb els mateixos criteris que els detallats per a les empreses: programa de normalització d'entitat, voluntarietat dins un termini màxim d'obligatorietat, incentius, etc. En aquest cas, cal fer excepció de les entitats que es po-

den reconèixer com a incloses en un àmbit d'ús lingüístic restringit (associacions d'immigrants, etc.).

Finalment, hi ha d'haver plans de normalització estatals per als sectors professionals en exercici privat: metges, advocats, enginyers, arquitectes, etc., establerts concertadament amb els col·legis professionals respectius. Aquests plans i els programes de normalització corresponents s'han de referir tant a l'activitat professional com al funcionament del despatx, el gabinet, el bufet, la notaria, etc. corresponents.

La concertació d'un programa de normalització estatal significa l'acceptació per l'empresa, l'entitat o el professional dels controls, les inspeccions, els requeriments i l'aplicació de sancions per incompliment que hi hagi establerts en cada cas, a càrrec de l'Agència de la Llengua Catalana. Les decisions fermes de l'Agència poden ser objecte de recurs directament a la Presidència de la República, per la via administrativa, i als tribunals corresponents per la via contenciosa administrativa.

2.5. Plans de normalització territorials i municipals

Les administracions d'àmbit no estatal: comarcals, municipals, etc. han d'establir plans de normalització dins l'àmbit de la pròpia autonomia competencial, en primer lloc referits a l'organització i el funcionament administratius propis i també en els casos en què l'Agència de la Llengua Catalana els delegui l'aplicació parcial o total d'algun pla de normalització estatal. En tots els casos, la inspecció última correspon a l'Agència.

2.6. Plans de normalització de la Vall d'Aran.

El sistema de plans de normalització per a la Vall d'Aran és competència exclusiva del Conselh Generau d'Aran.

Grup Koiné

Can Formiga (Rubí), 18 de juliol de 2015

APÈNDIX

Proposta per a refermar la coherència de l'enfocament sociolingüístic del Grup Koiné

a) L'enfocament sociolingüístic del Grup Koiné

A través de les diferents ponències elaborades pel Grup Koiné s'ha dibuixat un enfocament sociolingüístic molt coherent conceptualment, bé que expressat amb una certa dispersió terminològica. Aquest enfocament respon en termes generals, no per casualitat, amb el de l'anomenada "sociolingüística crítica", per diferenciar-la de la que se'n sol dir "oficial", a casa nostra, que respon a l'angle de visió que usualment (però no exclusivament) adopta la sociolingüística acadèmica.

La sociolingüística "crítica" divergeix de l'"acadèmica" usual en un punt essencial. La sociolingüística acadèmica usual tendeix a aproximar-se a l'estudi de l'ús de la llengua sense cap més consideració que aquest ús. La sociolingüística crítica afirma que l'ús no es pot entendre sense considerar tots els factors que intervenen en la realitat social i molt especialment el factor polític i el juridicopolític consegüent, tant genèticament i diacrònicament com estructuralment. És una qüestió de mètode que parteix d'una presa de posició ideològica, tot plegat sota la pretensió de màxima "cientificitat", de l'una banda i de l'altra. La sociolingüística no és pas l'única disciplina social en la qual hi ha aquesta mena de confrontació metodològica i ideològica.

Hi ha un seguit d'oposicions significatives que caracteritzen l'un enfocament i l'altre. Així, nosaltres prenem suport en l'oposició *normal / anormal* mentre que l'altre enfocament considera aquesta dicotomia com a "subjectiva", i per tant no operativa metodològicament. Però, és clar, si és constatable que en el 90% dels casos, per dir una xifra, les mateixes coses funcionen de la mateixa manera, en un mateix context (un mateix tipus de societat), sembla que etiquetar de "normal" el 90% i d'"anormal" el 10% és una operació força objectiva. I d'aquesta oposició neix el concepte de "normalització", ignorat per molts i tergiversat per molts altres.

L'oposició *subordinant / subordinat*, per a nosaltres bàsica, no té cap significació en moltes propostes acadèmiques, que la ignoren i parlen només de "contacte de llengües" o "llengües en contacte", una mena de calaix de sastre en què es barregen coses molt diferents; o, en el millor dels casos, parlen de "convergència" (on nosaltres diem "norma de subordinació", n'hi ha que parlen de "norma de convergència").

Nosaltres tendim a parlar de "llengua d'una societat" i n'hi ha que tendeixen a parlar de "comunitat lingüística", concepte que pot ser significatiu en certs tipus de societat, però no gaire en el nostre. N'hi ha que tendeixen a parlar de "convivència de llengües" i nosaltres tendim a parlar de "coexistència de llengües" i, més enllà, de "conflicte lingüístic" i de "substitució lingüística", matisos que els altres engloben (oculden?) dins la seva "convivència". I així podríem anar caracteritzant aquesta divergència d'enfocament.

A casa nostra, és a dir, als Països Catalans, la sociolingüística crítica va néixer del mateix fundador de la sociolingüística catalana *tout court*, que com tothom sap, però no pas tothom vol reconèixer, fou Lluís Vicent Aracil, i va començar a créixer i a divulgar-se amb els seus deixe-

bles més acostats, al redós del seu Seminari de Sociolingüística (creat el 1973). La sociolingüística catalana “oficial” rep aquest nom perquè es va avenir a donar suport a la política lingüística de la Generalitat reinstaurada, tergiversant conceptes d’Aracil, com el mateix, i tan bàsic, de “normalització lingüística” i divulgant-ne d’altres que Aracil havia combatut aferrissadament, com el de “bilingüisme” (referit als usos en una mateixa societat). Una mica tot això ja ho denunciem en alguna de les nostres ponències.

En una altra cosa fonamental es diferencien l’un enfocament i l’altre a casa nostra, i és que la sociolingüística crítica pren partit, en el conflicte lingüístic, per la llengua arraconada, a fi de proporcionar elements perquè els parlants prenguin “consciència lingüística” i engeguin un procés de “resistència lingüística” per arribar a la “reversió de les normes d’ús”. La sociolingüística “crítica” és, doncs, una sociolingüística de combat contra una situació d’anormalitat en què es troba una llengua territorial. Tot al contrari, la sociolingüística “oficial”, pretén defensar l’ús i la recuperació de la llengua arraconada sense posar en qüestió l’*statu quo* que provoca aquest arraconament, el qual teoritza en termes de “bilingüisme” natural i enriquidor. És, doncs, la sociolingüística de la “falsa consciència”, malgrat que ha fet aportacions útils en el terreny estrictament positivista i en el demoscòpic.

Ens sembla, doncs, que una de les grans virtuts d’haver-nos sotmès disciplinadament al debat d’aquest programa de ponències és d’haver pogut constatar fins a quin punt era coherent el nostre pensament sobre la situació de la llengua i les vies per a superar-la. Coherència que no significa, com és lògic, que no hi pugui haver divergència en aspectes que no són importants per al nostre debat.

b) El marc terminològic i conceptual

En el treball de redacció de la ponència conjunta del Quart nivell i el Cinquè nivell, hem sentit la necessitat de recollir i precisar la terminologia que hem anat fent servir en les ponències precedents, d’afegir-n’hi alguna cosa més (però important per als propòsits del grup, i especialment en aquestes dues darreres ponències, com és el cas de la distinció entre *àmbit d’ús general* i *àmbit d’ús restringit*), d’establir-hi la relació conceptual jerarquitzada (“arbre del coneixement”) i de prioritzar uns termes sobre uns altres de més o menys equivalents. I amb això hem continuat fent l’esforç que ja havien fet les ponències precedents d’establir un entramat conceptual tan adequat com ens fos possible per a descriure i interpretar la realitat sociolingüística catalana. D’això ha sorgit aquesta breu terminologia, que us presentem amb el propòsit que la discutim per acabar de donar coherència al pensament i la metodologia del nostre grup. I, si escau, la puguem posar com a “introducció” al llibre que pugui confegir-se a partir de tot el treball que hem fet amb les nostres ponències.

El resultat, tal com el presentem, no és pas cap “diccionari de sociolingüística”, però sí que voldria ser el nostre vocabulari de grup, i sobretot, el nucli conceptual del nostre treball de grup per a identificar els aspectes fonamentals del conflicte lingüístic a Catalunya (molts dels quals són extrapolables al conflicte lingüístic als altres països de llengua catalana) i de proposar les solucions que creiem imprescindibles per a superar-lo. El fet d’haver-lo de disposar per ordre alfabètic de termes pot dificultar, si més no al primer cop d’ull, de copsar la lògica del dit “nucli conceptual”.

Per ajudar a salvar aquesta dificultat, us relacionem els conceptes bàsics que configuren aquest “nucli conceptual”:

ús lingüístic

norma d'ús → norma d'ús subordinat natural → norma d'ús subordinat invertit

ús subordinat → subordinació lingüística

substitució lingüística → substitució de l'ús → substitució de l'estructura

control lingüístic → llengua subordinant → llengua subordinada

llengua territorial → llengua d'immigració

àmbit d'ús → àmbit d'ús general → àmbit d'ús restringit

consciència ling. → bilingüisme social → conflicte ling. → resistència ling. → lleialtat ling. → trencament de la norma d'ús subordinat invertit

normalització lingüística → planificació lingüística → reversió de les normes d'ús

D'una altra banda, el sistema de remissions internes (indicades per la cursiva de certs termes emprats en les definicions) pot ajudar a establir la resta de relacions conceptuals.

Per acabar, a fi d'evitar malentesos, cal advertir que la conceptualització d'aquesta terminologia no té validesa universal, sinó que cal entendre-la sempre contextualitzada en el marc de les societats europees industrials i postindustrials i de les homòlogues a les europees que hi ha a la resta del món.

Com indiquem en la «Nota editorial», a continuació de la definició d'un terme hi ha, entre claudàtors, la referència de la pàgina o les pàgines on apareix emprat el dit terme o una variant identificable (p. ex., «hegemonia de la llengua» en comptes de «llengua hegemònica»), o bé on és tractat el concepte que correspon al dit terme encara que el terme no hi aparegui literalment.

Cada referència consta de dues xifres separades per un punt. La primera xifra correspon a la pàgina i la segona xifra correspon al número d'ordre del paràgraf de la pàgina en el qual apareix el terme o el concepte a què es remet. Tanmateix, quan tot un epígraf tracta del concepte expressat pel terme, la referència secundària és el signe § seguit del número d'epígraf.

Llista de termes

àmbit d'ús (lingüístic): Espai comunicatiu dins el qual regeix la mateixa norma d'ús lingüístic. Un àmbit d'ús pot ésser un espai físic (una oficina, un club), un conjunt d'espais físics (el conjunt de departaments d'un govern o de centres d'una empresa comercial), un espai virtual (una xarxa social a internet) o tot alhora (una cadena de televisió). Pot ésser *públic* (el carrer, una oficina governamental) o *privat* (una empresa, una botiga, una llar). Però la diferenciació més rellevant és entre *àmbit d'ús general* i *àmbit d'ús restringit*. [11.1, 38.4]

àmbit d'ús (lingüístic) general: Àmbit d'ús on poden coincidir interlocutors de qualsevol classe i procedència. Tots els àmbits d'ús públics són, per naturalesa, àmbits d'ús general, però molts de privats també, com ara un centre de treball, una associació d'admissió no restringida, una botiga oberta al públic, etc. [13.6, 14.4, 18.3, 20.3, 23.3, 23.4, 24.2, 24.3, 29.§2, 30.§3, 30.§4, 31.§5, 32.§6, 32.§7, 33.§8, 33.§9, 35.2, 35.3, 36.7, 36.8, 37.3, 39.7, 43.4, 47.4, 48.§1.2.2, 54.2, 56.3]

àmbit d'ús (lingüístic) restringit: Àmbit d'ús privat restringit a interlocutors d'una determinada condició. L'àmbit d'ús restringit per excel·lència és l'*àmbit familiar*, on segons la procedència de la parella i els seus ascendents o segons altres factors, poden regir normes d'ús lingüístic diferents. Però hi ha moltes més formes d'àmbits d'ús restringit, com són l'àmbit de les comunicacions personals (telefonía, internet, etc.) o l'àmbit de les relacions personals (cercles d'amistat, d'afecció, com els col·leccionistes, etc. (en casos com aquest darrer, mentre no es formalitzin com a associació oberta amb personalitat jurídica). Com a àmbits restringits, són especialment rellevants, pel que fa a l'ús lingüístic, els àmbits de les relacions intracomunitàries de comunitats privatives dins la nacional general: ètniques, d'origen migratori, religioses, etc.), que cal considerar com a àmbits restringits malgrat que puguin prendre formes associatives jurídicament reconegudes. [14.4, 18.3, 20.3, 26.1, 37.4, 39.4, 51.4 (Base 22), 53.4 (Base 40), 57.1]

bilingüisme (social): Discurs de la falsa *consciència lingüística* que encobreix una situació de *subordinació lingüística* i el procés de *substitució lingüística* consegüent. Com a expressió del *control lingüístic*, és una etiqueta ideològica que vol donar una aparença de normalitat a una situació anormal, persuadint la població que la coexistència de dues llengües en un mateix territori és un fet natural i pot atènyer una situació de convivència pacífica, enriquidora i democràticament ordenada. D'aquesta manera, intenta invisibilitzar el *conflicte lingüístic* existent. [24.§10, 25.§11, 27.2, 40.4]

comunitat signant: El conjunt dels signants, és a dir, de les persones que s'expressen mitjançant una *llengua de signes*. [36.3, 36.4]

conflicte lingüístic: Situació objectiva d'una societat la llengua de la qual, la llengua territorial, entra en un procés de *subordinació lingüística*. El conflicte lingüístic no implica necessàriament manifestacions de violència social (bé que en determinades circumstàncies n'hi pot haver), però sí que implica moviments i actes de *resistència lingüística* passiva i activa de la banda dels parlants que en prenen consciència (V. *consciència lingüística*) i de la banda del control lingüístic implica principalment el discurs del *bilingüisme*. L'un i l'altre, resistència i discurs bilingüista, són els índexs objectius de la realitat del conflicte lingüístic. [20.3, 23.2, 23.4, 25.5, 26.2, 35.3, 40.3]

consciència lingüística: Coneixement que tota societat té de la seva realitat lingüística i del valor identificador de la llengua pròpia. En una societat en situació de *subordinació lingüística*

ca, el *control lingüístic* de l'Estat sol crear una falsa consciència lingüística (V. *bilingüisme*) i aleshores cal entendre per consciència lingüística la forma de coneixement socialitzat pel qual una part progressivament més àmplia de la societat identifica i explicita la situació de *subordinació lingüística*. Aquesta consciència social sorgeix de la presa de consciència individual i alhora la promou i cal que abasti els dos pols implicats en la *norma d'ús subordinat invertit*, el parlant subordinat i el parlant subordinant. Entesa així, la consciència lingüística és la condició necessària per a la reversió de la norma d'ús subordinat invertit (V. *reversió de les normes d'ús*), la qual és la condició major de la *normalització lingüística*. En forma de consens polític, és també la condició necessària per a una *planificació lingüística* i una *legislació lingüística* assumides democràticament. [26.3, 37.2, 39.5, 39.7, 40.2, 40.3, 40.4, 42.4]

contacte de llengües: Conjunt de fenòmens resultants en l'ús o en l'estructura de dues llengües o més quan aquestes coincideixen en un mateix parlant (poliglotisme) o en l'ús lingüístic d'una mateixa societat (subordinació, substitució).

control lingüístic: Control de la majoria de les funcions lingüístiques que exerceix l'Estat (entès en un sentit ampli: òrgans i poders, administracions, polítiques escolars, culturals, entorns mediàtics, intel·lectuals, etc.). L'Estat intervé o pot intervenir en la creació de *consciència lingüística*, real o falsa, en la definició o la imposició de *normes d'ús lingüístic*, etc. [17.§2, 19.§4, 20.3, 20.§5, 22.6, 23.1, 29.1, 30.1]

corpus: Sistema estructural d'una llengua, és a dir, d'elements i de regles de funcionament que la constitueixen. [29.1]

diglòssia: Vegeu *norma d'ús*.

estatus: Situació o posició d'una llengua en l'ús *lingüístic* real d'una societat. [21.3, 22.3, 23.2, 25.1, 27.3, 29.1, 35.3, 36.8, 37.1, 55.6]

interposició (lingüística): Fenomen inherent a una situació de *subordinació lingüística* segons el qual la *llengua subordinant* s'interposa entre la *llengua subordinada* i la resta de llengües (per exemple: un galleg i un català usen sense posar-s'ho en qüestió el castellà per entendre's; un català fa servir sense adonar-se'n el castellà per entendre's amb un estranger tot i no saber si aquest sap poc o molt el castellà, etc.). Un fenomen d'interposició màxim és el cas de l'anglès, que tendeix a interposar-se entre gairebé totes les llengües del món.

legislació lingüística: Conjunt de la normativa jurídica que l'Estat produeix que afecta, directament o indirecta, l'ús *lingüístic*. [16.5, 17.5, 18.5, 22.6, 23.1, 23.4, 24.1, 24.2, 24.3, 24.4, 25.3, 31.2, 36.5, 39.8, 39.9, 40.5, 41.1, 41.3, 41.4, 42.1, 44.3, 45.6, 47.§1, 54.§1.5]

lleialtat lingüística: Actitud del parlant de no abandonar, en situacions de contacte de llengües, l'ús de la llengua de la comunitat lingüística a què se sent pertànyer. És una actitud especialment rellevant en les societats en procés de *normalització lingüística*, en què manté una estreta correlació amb la *consciència lingüística* i amb la *resistència lingüística* i implica la pràctica sistemàtica del trencament de la norma d'ús subordinat invertit. [25.4, 29.2, 42.4, 43.1, 43.4]

llengua administrativa: Llengua oficial. [21.3, 24.2, 30.§3]

llengua comuna: Llengua territorial. [29.4]

llengua de cultura: Llengua estàndard.

llengua de signes catalana: La llengua o sistema lingüístic natural de modalitat gestual i visual pròpia de les persones sordes signants de Catalunya i la Vall d'Aran, que també usen,

amb diferents adaptacions segons llur situació sensorial, les persones sordcegues. [Definició adaptada de la Llei 17/2010 del Parlament de Catalunya.] [36.2, 36.4, 44.2, 54.§1.4]

llengua dels migrants: Llengua d'immigració (*llengua dels migrants* és el terme adoptat per la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries).

llengua d'immigració: Llengua exògena que parlen les persones d'un mateix origen que han migrat a una societat de llengua diferent. El concepte de llengua d'immigració és oposat al concepte de llengua territorial i defineix l'estatus de la primera respecte de la segona, en situacions de normalitat (V. *norma d'ús subordinat natural*). [17.2, 19.3, 20.5, 21.2, 21.5, 21.6, 22.1, 22.2, 24.3, 25.5, 26.1, 26.3, 33.5, 37.1]

llengua dominada: Llengua subordinada. [12.4, 13.6]

llengua dominant: Llengua subordinant. [12.4, 13.2, 13.5, 14.6]

llengua estàndard (o establerta): Varietat d'una llengua usada en els registres formals i els àmbits d'ús general de tot el territori de la mateixa llengua. [19.4, 45.8]

llengua general: Llengua territorial. [21.3, 25.1, 26.3, 27.1, 27.3, 37.1]

llengua hegemònica: Llengua subordinant. [11.1, 20.2, 29.1, 36.8, 37.1]

llengua històrica: Llengua territorial. [29.3]

llengua literària: Llengua estàndard. [19.4]

llengua nacional: Llengua territorial. Abusivament, llengua oficial. [19.1, 21.3, 27.3]

llengua no marcada: Llengua per defecte. [11.2, 13.2, 13.5, 29.§2, 31.2, 34.5]

llengua normalitzada: «Una llengua està normalitzada quan el seu ús és predominant —no exclusiu en aquests moments de la història— en tots els àmbits de relació social pública i privada en el territori on es parla. Una llengua és normal quan és transmesa de pares a fills, quan és apresada pels immigrants i és utilitzada per bona part d'ells com a llengua de relació amb els seus fills, quan és usada per adreçar-se als desconeguts, quan està desproveïda de qualsevol connotació política i és per damunt de tot una eina de comunicació, quan és la llengua que apareix a tot arreu si ningú no en demana una altra.» (Albert Berrio, a *Contra el cofoïsme i el liberalisme lingüístic*, p. 49.) (V. *normalització lingüística*.) [29.4, 30.4]

llengua oficial: Llengua usada, amb caràcter general, per l'Estat i l'administració pública. Aquest concepte no exclou que el mateix Estat i l'Administració puguin fer servir altres llengües, tant internament com internacionalment, sense que tinguin el caràcter d'oficials. Ni implica que sigui declarada com a tal en la norma bàsica de l'Estat. Si en l'àmbit de sobirania d'un Estat hi ha una sola *llengua territorial*, aquesta és, de manera natural, la llengua oficial de l'Estat. Però si hi ha més d'una llengua territorial, l'Estat i les administracions han de tenir com a oficials cada una de les llengües territorials i les han d'usar cadascuna, en exclusiva, en el territori que els és propi i en les relacions dels òrgans estatals centrals amb les persones físiques i jurídiques de cada territori. Si l'Estat dins l'àmbit de sobirania del qual hi ha més d'una llengua territorial no té aquest tractament equitatiu i igualitari de les llengües, no reconeix els diversos territoris lingüístics i només fa un ús oficial d'una sola de les llengües en tot el seu àmbit, aleshores provoca processos de subordinació lingüística amb els conflictes lingüístics inherents (vegeu *ús lingüístic subordinat invertit*). D'aquí deriva un concepte pervertit de *llengua oficial*, segons el qual una llengua declarada «oficial» es pot fer servir com a llengua territorial en territoris on no és la llengua territorial, és a dir, es pot fer servir com a *llengua subordinant*. [11.1, 13.5, 14.3, 14.5, 17.5, 18.3, 18.5, 19.1, 20.2, 21.3, 21.5, 22.3, 22.4, 22.5, 22.6, , 23.1, 23.2, 24.3, 25.2, 27.3, 36.6]

llengua per defecte: Llengua usada amb caràcter general i espontani, al primer contacte, entre els interlocutors de tots els àmbits d'ús lingüístic general. Fora de societats en situació de *subordinació lingüística*, la llengua per defecte és la *llengua territorial*. [17.2, 21.3, 27.3, 29.4, 30.3, 32.3, 33.2, 35.3, 37.1]

llengua pròpia: Llengua territorial. [11.1, 13.5, 14.3, 22.3, 22.5, 23.3, 29.3, 29.4, 30.2, 30.3, 32.1, 36.6]

llengua subordinada: Llengua l'ús de la qual el parlant subordina sistemàticament a l'ús d'una altra llengua en els àmbits d'ús general d'una mateixa societat. Vegeu *norma d'ús subordinat*. [22.2, 30.1, 36.8, 55.6]

llengua subordinant: Llengua a l'ús de la qual se subordina sistemàticament el parlant d'una altra llengua en els àmbits d'ús general d'una mateixa societat. Vegeu *norma d'ús subordinat*. [22.2, 36.8]

llengua territorial: Llengua endògena d'un territori, en el qual s'ha format i ha evolucionat històricament. En una societat políticament no dominada per un poder que li imposa una llengua exògena, la llengua territorial és la llengua usada sense cap restricció en tots els àmbits d'ús general i en els d'ús restringit, excepte els pertanyents a comunitats ètniques o immigrades o a comunitats de persones discapacitades per al llenguatge oral. (V. *llengua de signes catalana i signant*.) [17.2, 21.3, 22.5, 23.2, 23.3, 26.3, 27.3, 29.3, 35.3, 37.1, 47.3]

llengües en contacte: Contacte de llengües.

norma de convergència (d'una llengua a una altra): Norma d'ús subordinat. [12.3, 13.5]

norma de manteniment: Trencament sistemàtic de la norma d'ús subordinat invertit. [13.3, 38.4]

norma d'ús (lingüístic): Norma de comportament social interioritzada i automatitzada en cada parlant per la qual aquest sap com ha d'adequar la seva conducta lingüística segons les condicions en què es produeix. Aquestes condicions es poden resumir en *on*, *com*, *quan* i *amb qui* el parlant ha d'usar un determinat registre (col·loquial, formal, etc.) o una determinada varietat lingüística, de la mateixa llengua (dialecte, sociolecte, tecnolecte, estàndard, etc.), o d'una altra llengua. Com que dues varietats lingüístiques, o més, siguin d'una mateixa llengua o de llengües diferents, no es poden actualitzar alhora (quan en fas servir una no en pots fer servir alhora una altra), vol dir que l'ús de l'una i de l'altra, o les altres, s'ha de fer alternativament. En una mateixa societat aquest ús alternatiu no pot ser capritxós, segons l'antull de cada parlant, en cada moment, sinó que se socialitza, com qualsevol altra norma de comportament social, mitjançant la interiorització en cada parlant de les regles a les quals s'ha d'atenir en aquest ús alternatiu, és a dir «el comportament efectiu de la gent en situacions reals que posen problemes pràctics» (Aracil). El concepte de *norma d'ús* engloba i supera el de *diglòssia* encunyat per Ferguson i reformulat per Fishman. [40.3]

norma d'ús subordinat: Norma d'ús que regeix la conducta lingüística dels parlants de dues llengües diferents, o més, dins una mateixa societat, en els àmbits d'ús general, segons la qual davant d'un parlant d'una determinada llengua, sempre la mateixa (*llengua subordinant*) el parlant de qualsevol altra llengua (*llengua subordinada*) es creu o es veu obligat a abdicar-ne i parlar la llengua subordinant, així com el parlant d'aquesta dona per descomptat que cal mantenir-s'hi.

norma d'ús subordinat invertit: Norma d'ús subordinat en què la llengua subordinada és la llengua territorial i la llengua subordinant és una llengua exògena imposada per un poder polític extern dominador del territori per raons de conquesta, annexió, etc., generalment

amb el suport de població nouvinguda al territori parlant la dita llengua exògena. Aquesta norma d'ús només és possible si la imposició política aconseguix un grau suficient de bilingüització de la població dominada. [30.1, 35.3, 38.2, 38.3, 38.5]

norma d'ús subordinat natural: Norma d'ús subordinat en què la llengua subordinant és la llengua territorial del país receptor d'una població immigrada i la llengua subordinada és la llengua de la dita població immigrada. En aquest cas, es considera com un aspecte del procés d'integració de la població nouvinguda a la població receptora. [29.4]

normalització (lingüística o de la llengua): Procés pel qual una societat en situació de *subordinació lingüística* fa una *reversió* progressiva de la *norma d'ús subordinat invertida* fins a eradicar-la completament i recuperar per a la llengua territorial tots els *àmbits d'ús generals*, és a dir, fins a arribar a la normalitat de l'ús *lingüístic*. La normalització només és possible a partir d'una *consciència lingüística* majoritària en la societat (i, doncs, d'una superació de la falsa consciència de *bilingüisme social*) i a partir d'un *control lingüístic* afavoridor de la reversió, mitjançant la *planificació lingüística* i la *legislació lingüística* que permeti realitzar-la. La normalització, com la substitució lingüística, és un procés de llarga durada, intergeneracional. (V. *llengua normalitzada*.) [14.3, 15.§6, 15.7, 16.7, 29.1, 33.4, 35.§1, 35.§2, 36.§3, 37.§4, 38.§5, 47.§1.2, 55.§2]

planificació lingüística: Instrument jurídicopolític que defineix, organitza, jerarquitzava i prioritza en el temps el conjunt d'actuacions adequades als fins que l'Estat es proposa relatius a l'ús *lingüístic*. És la forma racional, metòdica i explicitada d'exercir el *control lingüístic*, que en un Estat democràtic de dret ha de passar pel control democràtic. La planificació és un instrument imprescindible d'un procés de *normalització* que vulgui reeixir. [17.5, 23.2, 25.3, 29.§2, 30.§3, 30.§4, 30.6, 31.§5, 32.§6, 32.§7, 33.§8, 33.§9, 44.§5.3.1, 45.6, 55.§2]

resistència lingüística: Resistència dels parlants d'una *llengua subordinada* a acceptar aquest estatus i a trencar la *norma d'ús* en què se sosté. Pot revestir moltes formes: campanyes contra les actuacions de l'Estat, campanyes de conscienciació ciutadana, organitzacions per a la modificació de la conducta individual i per a estimular la *lleialtat lingüística*, etc. [20.3]

reversió de les normes d'ús: Procés de recuperació de l'estatus de *llengua territorial* d'una *llengua subordinada* a una altra que la desplaça i la substitueix en aquest estatus i al límit l'elimina de tots els àmbits d'ús. La condició bàsica de la reversió és que els parlants vulguin trencar i trenquin sistemàticament la *norma d'ús subordinat invertit* i això, en la pràctica social real, només és possible si s'aferma la *consciència lingüística* del procés de substitució i s'engega un procés de *normalització*. [25.5, 27.3, 38.4, 38.5, 38.6, 38.7]

signant: Persona que utilitza una llengua de signes com a mitjà de comunicació amb l'entorn. [Definició adaptada de la Llei 17/2010 del Parlament de Catalunya]. [55.6]

subordinació lingüística: Situació en què la relació entre dues llengües en una mateixa societat, en els àmbits d'ús general, es regeix per la *norma d'ús subordinat invertit*. No es parla de subordinació lingüística en el cas d'una relació regida per la *norma d'ús subordinat natural*. La subordinació engendra una situació de *conflicte lingüístic* i provoca un procés de *substitució lingüística*. [11.§1, 13.§3, 13.§4, 14.§5, 24.3, 25.4, 25.5, 30.1, 36.8, 55.6]

substitució lingüística: Procés que segueix tota situació de subordinació lingüística pel qual la llengua subordinant va deixant en situació d'ús residual la llengua subordinada en els diferents àmbits d'ús general fins a deixar-la arraconada a alguns àmbits d'ús restringit (sobretot el familiar) i, al límit, fins a extingir-ne l'ús en qualsevol àmbit, és a dir, fins a extingir-la com a llengua viva. És un procés relativament llarg en el temps, que pot ésser accelerat o retardat

per molts factors polítics i culturals, però que és indefectible si no s'engega una *normalització lingüística* adequada i la corresponent *reversió de les normes d'ús*. A la substitució de l'ús o substitució lingüística pròpiament dita és inherent, per raons del progressiu contacte de la llengua subordinada amb la llengua subordinant, la *substitució de l'estructura*. [11.§1, 11.4, 13.5, 13.§4, 14.§5, 15.3, 16.2, 16.4, 16.5, 16.6, 17.§2, 17.§3, 19.§4, 20.§5, 21.§6, 22.1, 23.2, 24.3, 25.1, 25.4, 25.5, 26.1, 27.1, 27.2, 27.3, 30.1, 35.3, 36.8, 38.2]

substitució de l'ús (o ***de l'estatus***): Substitució lingüística.

substitució de l'estructura (o ***del corpus***): Pèrdua progressiva dels trets propis de la llengua subordinada, que són substituïts pels corresponents trets propis de la llengua subordinant. Aquesta substitució s'esdevé alhora a tots els nivells de la llengua: fonètic, morfològic i morfosintàctic, sintàctic, lèxic, lexicosintàctic i lexicosemàntic (aquests darrers, en tota l'amplitud i varietat d'elements: mots, locucions, fixacions, fraseologia, paremiologia, etc.). [23.2, 24.3, 35.3, 36.8, 43.4, 45.7]

trencament de la norma d'ús subordinat: Aspecte essencial d'un procés de *normalització lingüística* consistent en l'extensió progressiva a la generalitat dels parlants de l'ús de la llengua subordinada com a llengua per defecte en tots els àmbits d'ús general, sense excepció, en qualsevol circumstància i amb qualsevol interlocutor. Aquesta conducta significa, en la pràctica social, l'ús de la llengua subordinada com a llengua subordinant respecte dels parlants de la fins ara llengua subordinant. [38.5, 39.7, 43.1]

ús lingüístic: «El fet mateix que la llengua és efectivament usada» (Aracil). Concepte primer de l'enfocament sociolingüístic, perquè en l'ús «és on resideix l'existència de qualsevol idioma» (Aracil). És a dir que la llengua no és (com a fet social real) si no es fa servir, i només és com es fa servir, com la societat se'n serveix. [12.2, 13.3, 15.4, 36.8, 40.3, 40.5, 41.1, 41.2, 42.4, 44.3]

ús lingüístic subordinat: Ús lingüístic acordat a una *norma d'ús subordinat*. [38.2]

Grup Koiné

Can Formiga (Rubí), 18 de juliol de 2015

